

CAMPINI A

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

7E JAARGANG

OKTOBER 1977

NR. 27

REDAKTIE: W. KLAASEN, STREEKARCHIVARIS

M. VAN DER HEIJDEN-BRUNING, ADJUNKT-STREEKARCHIVARIS

REDAKTIEADRES: TORENSTRAAT 1, OIRSCHOT

POSTBUS 1 1

TEL. **04997-2828** - TOESTEL 33


De prijs voor een abonnement bedraagt f 12,-- per jaar, vanaf 1 april 1977, bij vooruitbetaling te voldoen, te storten op post-girorekening 10.69.032 van de gemeente Oirschot met vermelding abonnement Campinia. De prijs voor losse nummers is f 3,-- p.st. Indien opzegging niet schriftelijk is medegedeeld voor het begin van het nieuwe kalenderjaar, wordt het lidmaatschap voor het volgende jaar automatisch voortgezet.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

N.B. Op schriftelijk verzoek kan toestemming tot overname worden gegeven.

De niet-ondertekende artikelen zijn samengesteld door de medewerkers van het Streekarchivariaat Noord-Kempenland. Voor de inhoud van de ondertekende artikelen is de redactie niet verantwoordelijk.

I NHOUD

I.  Bekende figuren uit oud Veldhoven (door meester C. Rijken, 1941)	93
De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem (vervolg)	94
III. De notulen der vergaderingen van schepenen, burgemeesters, armmeesters, kerkmeesters, zeters en notabelen der in de dingbank van Zeelst-Veldhoven-Blaarthem verenigde dorpen	97
IV. Jaarkronieken uit de schepenprotokollen van Oirschot-Best (door J. Santegoeds, Nuenen)	101
V. a. De oorkonden van Best en Oirschot vanaf de 14e eeuw (vervolg)	104
77. Notariële akte van Johannes Elyas 2 mei 1400	104
b. De Veldhovense oorkonden (Oerle, Meerveldho - ven, Zeelst, Veldhoven, Zonderwijk) vanaf de 13e eeuw (vervolg)	105
25. Schepenoorkonde van Oerle 30 oktober 1484	105
VI. Oude toponymica	106
VII. Genealogica	106
1. Echtparen van Croonenburg van 1620 - 1972	106
2. Genealogische fragmenten uit de protokol- len van vrijwillige rechtspraak in het oud-rechterlijk archief van Oirschot en Best (door A. van der Meulen, Eindhoven)	106
VIII. Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeventiende tot de twintigste eeuw (vervolg)	109
39. "Koestraat 9"	109
40. "Koestraat 11"	113
IX. De bezittingen van de familie De Heusch-van Bausel, gelegen onder Blaarthem (door A. van Run, Veldhoven)	114
X. Lijst van woningen te Veldhoven in de 18e eeuw	118
XI. Lezers leveren hun bijdrage	121
1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875	
D. De pastoor en mens Gerardus Verhoeven	

I NHOUD (vervolg)

(vervolg) (door Th. A. Kuypers)	121
2. Echtparen van Croonenburg (vervolg) (door A.B. van Cronenburg, Rotterdam)	126
3. Gerard van Home; een korrektie en aanvulling (door T. Klaversma, Eindhoven)	128
XII. Toponiemen in en om Oerle in 1340	129
XIII. De heren van Vught en Oirschot in de 12de en 13de eeuw (vervolg) 3. De heren van Vught in de 12de eeuw (door T. Klaversma, Eindhoven)	131
XIV. Archivalia aangaande de oude Kempische gilden	133

CORRIGENDA

Aflevering 15, hoofdstuk X, blz. 132

Oostelbeers

(Door een vergissing werden de gegevens van Oisterwijk in de lijst van Oostelbeers opgenomen. Aan de aandachtige lezer, die op deze fout attendeerde, onze oprechte dank.)

De juiste gegevens zijn:

	inwoners	katholieken	reformatorische christenen
1796	351	343	8
1815	351	345	6

(Deze korrektie was reeds voor de 16e aflevering bedoeld, is echter tot onze spijt in het ongerede geraakt.)

I. BEKENDE FIGUREN UIT OUD VELDHOVEN

(opgetekend door meester C. Rijken, 1941)

De Nieuwstraat, dit is de rechte straat, die leidt van de Kromstraat in de richting Schoot, eindigt bij een thans verlaten woning, welke toebehoort aan den laatsten bewoner Willem van Moll. Deze hut werd achtereenvolgens v66r 1900 bewoond door verscheidene arme en eenzame mensen, die er later in hun ouden dag nog vaak bijeenkwamen omver den goeien, ouden tijd te praten. Daarom noemden zij dit huis hun "rande-voe" (in het Fransch rendez-vous d.i. plaats van bijeenkomst). Tot deze bezoekers behoorden o.a. Jan van Tuin, Ant. Dingen, Ant. Mollen. Zij praatten over politiek, over den Franschen Keizer, over den Fransch-Duitschen oorlog, over Bismark enz.. De een beweerde, dat Bismark slechts drie lange haren op zijn hoofd had, hetgeen in verband met het getal drie wel iets heel bijzonders moest beteekenen. Een tweede vertelde, dat het er in den Fransch-Duitschen oorlog zoo wreed naar toe ging, dat de soldaten de zuigelingen in de wieg hardvochtig aan de bajonet staken. Tijdens genoemden oorlog was op zekeren zondag avond de hemel bloedrood gekleurd. "Dat komt van het bloed dat er op de slagvelden in Frankrijk vergoten wordt", verklaarden zij eenstemmig. Zij zagen de paarden en wagens met de kanonnen door die bloederige lucht rijden. Ze hadden het ook over spoken en heksen. Aan de overzijde van den weg, langs den harden weg naar Schoot stond nog een zelfde vervallen woning namelijk de zogenaamde "Heikrekerop de plek, waar thans Joh. Donkers woont. Volgt mende lange Goorstraat, dan komt men uit op de Moorman-laan - Moorman was houtvester en stierf 6 januari 1925 -, waarlangs slechts één woonhuis staat. Hier woonde v66r 1900 een zekere Daniël Verdonk, die den Tiendaagschen Veldtocht als tamboer had meegemaakt en laterhier zijnkostje trachtte te verdienen met op de kermisdagen der omliggende dorpen scharretjes (= schol) te venten en die te laten "verdoedelen", Enkele tientallen meters noordwaarts woonde de familie van der Meeren, waarvan de man den bijnaam had van "Jan Piep", gehuwd met Nel Depan (11941). Van waar die bijnaam? Jan was wever en zijn Nel spoelde voor hem het benodigde garen; 't was in de eerste periode van hun echtelijk leven en als Jan dan op z'n getouw zat, riep hij nu en dan tegen zijn wederhelft: "Toe Nel, piept nog is!" Dan piepte Nel: piep, piep: En Jan volgde Nel's voorbeeld en wisselde met Nel het piepen af en zoo ontstond een wederzijdsch gepiep. Later hebben ze het piepen afgeschaft, maar Jan van der Meeren is als "Jan Pie(w)p" gestorven en begraven. Op een 100-tal meter noordwaarts aan den rand van den zandweg Schoot-Knegsel woonde een brave man met name Martinus Vermeulen. Hij leidde een stichtend leven en hij verdiende daarom den naam van kluisenaar, zooals men hem noemde, ten volle. Zijn grootvader Marten Vermeulen werd op 29 september 1773 door de schepenbank van Veldhoven aange-steld als bedeljager. Hij moest alle vreemde bedelaars, landloopers, vagebonden en dergelijken uit het dorp verdrijven en genoot daarvoor jaarlijks een tractement van f 40,-- en alle twee jaren een nieuwen

rok, zulks tot wederopzeggings toe. (...) In 1775 schijnt het aantal Bedelaars en Landloopers van "zoodanig effect te zijn, dat men geen Bedelaars en Landloopers binnen desen dorpe meer was bespeurende" en daarom werd in de vergadering van 12 Februari 1776 Marten Vermeulen "affgesteld en bedankt".

Ingezetenen, die nooddruftig waren, mochten met vergunning van de schepenen binnen het Dorp aalmoezen vragen langs de huizen. Bij plakkaat van Hun Hoogmogenden van 1 April 1738 was het verboden op andere plaatsen dan die hunner inwoning te bedelen. (...) Dezelfde Marten Vermeulen wordt in de vergadering van 2 juny 1777 door de Schepenen van Veldhoven benoemd tot Heemraad en Schutter van de "gemeyn-te" waarvan door Jan III, hertog van Brabant, "uitgifte" was gedaan aan de "naburen" van Veldhoven, Steensel, Sittert en Wolfshoven (thans Wolfshoek onder Knegsel). De Heemraad-schutter moest er voor waken, dat door de ingezetenen en hun vee niet werd gezondigd tegen het Reglement, dat door de Staten 25 Sept. 1732 over het gebruik der "gemeyn-te" was "gestatueert". Hij genoot daarvoor een jaarlijksch tractement van 4 gulden als heemraad en 4 gulden als schutter. De "gemeyn-te" is in 1858 onder de rechthebbenden verdeeld. Meer zuidwaarts, nabij het Kleine Goor, woonde een blinde man, die vroeger als schipper de Hollandsche wateren had bevangen en thans hier van een jaarlijks pensioentje van f 75,-- zijn leven sleet. Zijn naam was Driek Schijvens, maar het volk noemde hem eenvoudig algemeen "de Schipper". Voorzien van een stok en vergezeld van zijn hondje deed hij geregeld zelf zijn boodschappen in het dorp en liep nooit mis. Hij was vrij goed ontwikkeld en vertelde gaarne van zijn reisavonturen.

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAART HEM

(vervolg)

486. Zo.Ve. 25-2-1617 blz. 220/2 - 222/1
Anneken dochter van Jan Aerts van. Seelant enerzijds, en haar wettige dochters Jenneken en Neelken, verwekt door Peter Janssen, anderzijds, hebben een voorlopige deling gemaakt van hun goederen. Aan Anneken zijn bij loting ten deel gevallen: a. de westelikehelftvaneenhuis te Zonderwijk-Veldhoven (de zuidwesthoek van het huis ligt richting Dorenbosch) met aangelegen grond en tuin; b. de helft van "de Bocht" (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, Peter Le-naerts, Jan Tonis, de kinderen van Wouter Huypen); c. de helft van een akker genaamd de "Kerck-acker" (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, het erf van Postel, Mercelis Cornelis); d. een halve akker in de "Schoter-acker" (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, de weduwe van Faes Goorts, Jan Franssen, Wouter Hendricx); e. een halve beemd te Zonderwijk-Veldhoven (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, Rut Janssen,

de Loop). Anneken moet de uit deze goederen verschuldigde grondcijs en eventuele renten betalen. Zij moet haar deel van het huis tijdig laten repareren en mag het niet afbreken.

Aan Jenneken en Neelken zijn bij loting ten deel gevallen: a. de oostelijke helft van bovengenoemd huis te Zonderwijk-Veldhoven, met de halve tuin langs de straat en het bijgebouw (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, Jan Aerts, de straat); b. de halve "Bocht" aan de oostzijde (belendende percelen: de aan het huis gelegen grond, Jan Tonis, de kinderen van Wouter Huypen); c. de helft van de "Kerck-acker" (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, de kinderen van Aert Jacobs, het erf van Postel, Marcellis Cornelis); d. een halve akker in de "Schoter-acker" (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, Frans Hendricx, Jan Franssen, Wouter Hendricx); e. een halve beemd te Zonderwijk-Veldhoven (belendende percelen: het stuk waarvan dit is gedeeld, Jan Hanssen, de gemene Loop). Uit deze goederen moeten worden betaald: aan de Heilige Geest van Zonderwijk drie vat rogge per jaar, en aan de kinderen van Jacop Gerits 25 stuivers per jaar.

Schepenen: Jacop Tielemans - Cornelis Janssen

487. Zo.Ve. 25-2-1617 blz. 222/2 - 223/1

Wouter Peters als man van Jenneken Peter Janssen enerzijds, en Neelken Peter Janssen met haar voogd anderzijds, hebben van de goederen in Zonderwijk-Veldhoven, die hun bij loting zijn toegevallen, een voorlopige deling gemaakt. Aan Wouter zijn ten deel gevallen: a. de halve "herd" in de vorst aan de noordzijde van het huis met het daar aan grenzende deel van de tuin; b. de helft van de aan het huis gelegen grond, namelijk het westelijk gedeelte; c. het vierde deel van de "Bocht", naast de aan het huis gelegen grond; d. de halve "Kerck-acker", namelijk dat deel dat grenst aan de Nieuwe Loop. Uit deze goederen moeten 15 stuivers per jaar worden betaald.

Aan Neelken zijn ten deel gevallen: a. de halve "herd" aan de zuidkant van het huis, met het noordelijk deel van de tuin en de aangelegen grond langs de straat; b. het vierde deel van de "Bocht", tussen de gedeelten die toebehoren aan Neelken's moeder en aan haar zwager; c. de halve beemd die grenst aan Jan Hanssen en de Loop; d. de halve akker in de "Schoter-acker". Partijen moeten elkaar het recht van overpad geven. Neelken moet het fruit, dat van haar goederen komt delen met Wouter. Zij moet aan de kinderen van Jacop Gerits 6 stuivers per jaar betalen.

Schepenen: Jacop Tielemans - Cornelis Janssen

488. 4-5-1618 blz. 222/3

Jan Peters belooft, op eerstkomende Lichtmis aan zijn zwager Anthonis Peters 40 gulden te betalen. Hiermee wordt een belofte van 8-1-1612, gedaan aan Catharina Bernaert Dircks, teniet gedaan. Bovendien belooft Jan op eerstkomende Pinksteren aan Anthonis 7 gulden te betalen.

Schepenen: Michiel Nijssen - Frans Hendricx

489. 30-6-1617 224/1 - 225/2

Cornelis Peters enerzijds, en Frans Adriaens, Jan Jacobs en Paulus Matijssen als voogden en familieleden van de onnozele Peter Aerts anderzijds, hebben een minnelijke schikking getroffen na bemiddeling van Willem Janssen en Hendrick Willems (Heilige-Geestmeesters), Peter Corstiaen Vreysen, Peter Wouters en Gielen Nijssen. De overeenkomst betreft de volgende zaken: het al dan niet aanvaard hebben door Peter Cornelis (de vader van genoemde Cornelis Peters) en zijn vrouw, de weduwe van Aert Jans, van zekere roerende goederen (meubels en vee); het verricht zijn van (ver-)bouwwerkzaamheden aan het huis van Peter Aerts door Cornelis Peters; het al dan niet gekapt zijn van hout op zeker goed door Cornelis Peters of zijn vader; het gewoonde hebben van Cornelis Peters op de goederen van Peter Aerts gedurende twee jaar; het gekocht zijn door Cornelis Peters van zekere "schaar", bestaande uit koren of boekweit; het onderhouden zijn gedurende enige jaren van de onnozele Peter Aerts door Cornelis Peters. Partijen hebbennuangaande deze zaken met elkaar afgerekend. Hierbij is tevens bepaald, dat men na de dood van Peter Aerts - die zijn bezit niet geheel zal "verteren" - aan de vrouw van Cornelis Peters 12 gulden zal geven voor kledingstoffen.

Schepenen: Tielemans - Cornelis Janssen

490. Ze. 4-9-1617 blz. 225/3 - 226/1

Merckelis Dierick heeft aan zijn broer Andries en zijn zuster Hendricksken overgedragen: zijn deel in een tuin te Zeelst, ter plaatse genaamd Cleyn Eyndoven (belendende percelen: de "Tlasenbosch", het stuk waarvan dit is gedeeld).

Schepenen: Hoffman - Janssen

491. Ze. 22-9-1617 blz. 226/2

Dierick van Hove en Adriaen Janssen, schepenen, Joost Janssen en Aert Wilboorts, Heilige-Geestmeesters, Peter Stijmans en Goris Gijsberts, kerkmeesters, en Andries Hendricx, allen bestuurders van Zeelst, hebben verklaard dat Peter Marcellis aan de rector van het altaar van Sint-Willibrord, Sint-Antonius en het Heilig Kruis in de kerk van Zeelst 50 gulden heeft betaald, zodat hij ontheven is van het voldoen van een rente van 1 mud rogge per jaar aan genoemd altaar totdat het de bestuurders of de rector believen zal hem de 50 gulden terug te geven. Over het jaar 1617 zal de rente nog door Peter Marcellis worden betaald.

Schepenen: Van Hove - Adriaen Janssen

492. Ze. 22-9-1617 blz. 22⁶/₃ -- 227/1

Peter Marcellis belooft om drie jaar na laatstleden Lichtmis aan Mechteld weduwe van Lucas Walravens de som van 50 gulden te betalen. De interest zal 3 gulden en 21 stuiver per jaar bedragen.

Schepenen: Van Hove - Adriaen Janssen
(Afgelost)

493. 15-6-1617 blz. 227/2

Jan Lauwreyssen heeft overgedragen aan Paulus Matijssen: een akker genaamd "het Molenstuck" (belendende percelen: de erfgenamen van Jacop Gerits, de kinderen van Adriaen Hendrickx van der Lynden, Paulus Matijssen, Anthonis Willems). Er is hierbij geen sprake van wegen en waterlopen.

Schepenen: Jacop Tielemans - Cornelis Janssen

494. 4-10-1617 blz. 227/3

Gerit Adriaenssen belooft, op eerstkomende Lichtmis aan Willem Janssen van den Water, voogd van de kinderen van Dierick Hendrickx, desom van 60 gulden en 10 stuivers - komende van onroerend goed - te betalen, zonder interest. Hiermee zijn alle eerdere beloften van genoemde kinderen aan hun voogd teniet gedaan.

Schepenen: A. Janssen - Michiel Paulus

(wordt vervolgd)

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGEMEESTERS, ARMMEESTERS, KERKMEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM VERENIGDE DORPEN.

(vervolg)

483. V. Z. B. M. 14-7-1803 3/69v-72r

Vergadering te Veldhoven van de leden van de gemeentebesturen van Veldhoven, Zeelst, Blaarthem en Meerveldhoven inzake het opstellen van een duidelijk reglement aangaande het gebruik van het gemene Broek volgens permissie en autorisatie der Representanten van het Volk van Bataafs Brabant d.d. 27 mei 1796, aangezien er nog steeds veel misbruik wordt gemaakt door het uitsteken van moer en het graven van putten (waardoor beesten verongelukken), het in beslag nemen van delen, waar tien of meer personen gerief van kunnen hebben, door onrechtvaardig iets te verkopen, dat alle ingezetenen toekomt. Het reglement luidt dan als volgt: 1) Het Broek is alleen maar bestemd als weiland voor het vee. In verband met de verre afstand en andere omstandigheden mag wel turf worden gestoken, maar dan alleen binnen de door de gemeentebesturen aangebrachte palen en alleen voor brandstof. 2) Buiten de palen mag geen moer of turf worden gestoken dan onder de voorwaarden vermeld in het volgende artikel. 3) Na 24 juni mag er buiten de palen turf worden gestoken, maar ieder huishouden krijgt dan een plaats aangewezen. Aan iederhuishouden worden 15 treden in het vierkant toegewezen. Degenen, die thans een grotere plaats hebben ingenomen, moeten deze binnen drie dagen na publicatie van dit reglement verlaten, en die nu een plaats hebben mogen dit jaar geen andere plaats meer innemen. Alle turf, die voor 1 oktober niet buiten het Broek (buiten de palen) is gebracht, zal voor

iedereen geveild kunnen worden, en degenen die na 17 september buiten de palen nog turf komen steken of die in het vervolg v66r St. Jan (24 juni) beginnen te steken, zullen worden beboet zoals in dit reglement nog zal worden aangegeven. 4) De ene ingezetene mag aan de andere geen plaats afstaan of verkopen. 5) Wie niet gerechtigd aan vreemdelingen iets uit het Broek verkoopt zal het dubbele der boete moeten betalen. 6) Om onduidelijkheid in het aftekenen van de plaatsen te voorkomen is een ieder verplicht zijn plaats op de vier hoeken door een bak en of tak of een hoopje turf aan te geven, zodat men de grootte duidelijk kan onderscheiden. 7) Om beter op de overtredingen te kunnen letten, is een ieder verplicht zijn plaats op verzoek van de schutter of vorster of anderen die het recht ertoe hebben aan te wijzen. 8) Als iemand door het verzetten of weghalen van de bakens een ander in moeilijkheden brengt, zal deze een dubbele boete moeten betalen. 9) Om te voorkomen, dat de een de ander belet zijn turf van zijn plaats af te halen, is een ieder verplicht de passage over zijn plaats toe te laten. 10) Elke overtreding wordt beboet met 3 gulden (waarvan een derde voor de schout-civiel, een derde voor de armen en een derde voor de aanbrengrer). De aanbrengrers zullen zijn al degenen, die hier in Veldhoven, Zeelst, Blaarthem en Meerveldhoven onder ede staan. De ouders zijn aansprakelijk voor hun kinderen en de meesters en vrouwen voor hun knechten en dienstmaagden.

Getekend: Jan M. Baselmans, W.v.d. Eijnden, P.v.d. Wildenberg, C. van Dommelen, A. van de Wildenberg, Joh. van Rooy, G. Verheijden, G. de Wit, sekretaris J.F. de Wit.

484. Z. 19-8-1803 3/72v-73r

Vergadering van de schout-civiel en de leden van het gemeentebestuur en de gekommitteerden van Zeelst (niet aanwezig Dirk Senders en Peter Couwenberg). Volgens resolutie van het Departementaal Bestuur van Brabant is de schoolmeester Joachim Geene gehouden, de gemeenteklok op de toren behoorlijk na te zien en het gewicht op te winden, wil hij de jaarlijkse toelage van 36 gulden ontvangen. Aangezien hij echter reeds 70 jaar oud is, wordt besloten hem hiervan te ontheffen en voor het opwinden en nazien van de gemeenteklokken een ander persoon aan te trekken. Van dit besluit wordt bericht gezonden aan de schoolmeester.

Getekend: G. de Wit, Joh. van Rooy, P.v.d. Wildenberg, Jan van Dijk, F. van Lierop, sekretaris J.F. de Wit.

485. V.Z.B. 1-9-1803 3/73v-78r

Vergadering van de schout-civiel en de schepenen der dingbank van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem inzake het opstellen van een brandreglement, om niet beroofd te zijn van enige remissie van 's Lands wegen door nalatigheid en verzuim. 1) Niemand, oud noch jong, ingezetene noch vreemdeling, mag zich pijprokend op de gemene straat begeben of in de buurt van schuren, stallen, turfmijten, hooimijten en stromijten. Werklieden als timmerlieden en metselaars moeten een dop-

je op hun pijp hebben. 2) Niemand mag met brandende kaarsen, lampen of licht langs de gemene straat gaan of naast schuren, stallen, turfschoppen, turf-, hooi- en stromijten. Dit mag echter wel indien de kaarsen of lampen zich in gesloten lantarens bevinden. Alle ingezetenen moeten dergelijke gesloten lantarens hebben. Tijdens het schouw-voeren moeten deze getoond worden of buiten gezet. 3) Niemand mag bij brandende kaarsen, lampen of licht 's avonds vlas hekelen, evenmin bij het vuur of onder de schouw. 4) Niemand mag opde "schelft" hooi of stro leggen dat aan de schouw of de schoorsteen raakt. Van deze moet een afstand bewaard worden van 3 voeten, tenzij de schouw geheel gemetseld is en zonder enige reten of spleten. 5) Niemand mag as deponeren in of om zijn huis of naast stalling, schuur of schop en turfmijten. De afstand moet minstens twaalf voeten bedragen, tenzij deze as niet heet, gloeiend of met enig vuur vermengd is. 6) De kinderen mogen geen vuurtje stoken op de "gemeijnt" of de gemene straten. 7) Niemand mag zijn kist of bedstede bovenop met hooi of stro afdekken. 8) Alle reten, barsten en scheuren in de schouwen en in de oven, waarin men brood bakt, alsmede die zich in het metselwerk van brouwketels bevinden, moeten binnen 8 dagen worden dichtgemaakt. 9) De schoorsteen moet minstens drie voeten met stenen boven het dak uit opgemetseld zijn. 10) Mijten van klot of turf, hooi, stro of hout moeten op een afstand van vier voeten van de schouw verwijderd zijn, waar vuur gestookt wordt. 11) In enge straten mogen geen mijten van klot of turf, hout, hooi of stro worden geplaatst. Deze moeten binnen 8 dagen na publikatie dezes worden verwijderd, De mijten die staan in weiden of brede straten moeten 10 voeten van het karspoor worden afgezet. Ook dit dient binnen 8 dagen na publikatie dezes te geschieden. 12) Op de gemene straat mogen geen mijten van turf, klot, hooi, stro, noch schoppen meer staan. Deze moeten binnen 16 dagen zijn verwijderd. 13) Ieder huis moet zijn voorzien van een emmer of ketel en een ladder. 14) Iedere eigenaar of huurder moet bij zijn huis hebben en goed onderhouden een waterput met zwengel, roei en haak of een pomp daarop staande of bij gebreke daarvan een putkist of een stenen muur eromheen van minstens 3 voeten hoog. 15) De waterpoelen en kuilen, zowel van de gemeente als van partikulieren moeten jaarlijks worden uitgediept, verbreed en geveegd. 16) In geval van brand moet de gedupeerde of de eerste ontdekker aanstonds hiervan kennis geven aan de schout-civiel of diens gekommitteerde schepenen, om de nodige orde op zaken te stellen, die een ieder moet opvolgen. 17) Ook zal de klok of trom worden geroerd op order van de naaste rotmeester. Uit ieder huis zal dan één persoon assistentie moeten verlenen met een ketel of emmer om de brand te blussen. Ieder rotmeester zal over de personen van zijn rot het kommando voeren. 18) Geen waard of waardin mag aan de ingezetenen drank schenken na 10 uur 's avonds in de winter en na 11 uur 's avonds in de zomer (het winterseizoen gaat van half september tot half maart), Indien de gasten op verzoek van de waard of van de waardin niet naar huis gaan, dragen deze laatsten geen verantwoording meer, wanneer dronkemannen laat huiswaarts gaan en met een brandende pijp in een schop of schuur gaan slapen, waardoor brand kan worden veroorzaakt. 19) De smeden mogen de blaasbalg

van de smidse niet bij een beddekoets, stro of hooi zetten. De afstand moet minstens 10 voet bedragen. De "smeekoolen" mogen evenmin in de smidse gelegd worden, opdat de ingezetenen geen schade kunnen lijden. 20) De schouw hierop zal jaarlijks tweemaal plaatshebben en wel in mei en september. 21) Een ieder is verplicht op aanmaning van de schout-civiel of een lid van het gemeentebestuur alles wat brand kan veroorzaken te verwijderen en wel zo spoedig mogelijk. 22) Voor iedere overtreding moet 3 gulden worden betaald. Een derde van dit geld ontvangt degene, die de overtreding komt aanbrengen. Tot het bekeuren zijn gemachtigd al degenen, die in Veldhoven, Zeelst en Blaarthem onder ede staan. De ouders zijn aansprakelijk voor hun kinderen, de meesters en vrouwen voor de knechten en dienstmaagden.

Dit reglement wordt goedgekeurd en besloten wordt hetzelfde te publiceren. Jaarlijks in het begin van mei zal een schouw worden gehouden. Aangaande de bakovens, schoorstenen en waterkuilen zal in augustus of september een schouw worden gehouden..

Getekend: G. de Wit, J. Somers, W.v.d. Eijnden, Joh. van Rooy, A. van den Wildenberg, P.v.d. Wildenberg, Jan M. Baelmans, C. van Dommelen.

486. V.

10-9-1803

3/78v-79r

Vergadering van het gemeentebestuur en de gekommitteerden van Veldhoven (afwezig A.v.d. Wildenberg). Aangezien de huurder armengoederen dezer gemeente komt te vervallen en wel die van groes en hof half maart, van de huizen op Pasen of op de gewone verhuizingstijd en die van het teulland in de oogst- of stoppeltijd, is besloten op donderdag, 29 september a.s. des namiddags om 3 uur ten raadhuize bovengenoemde goederen publiek te verpachten en wel voor 6 jaar. Een uitzondering wordt gemaakt op huis en goed, die thans in gebruik zijn bij Hendrik Eisen en jaarlijks onder de volgende voorwaarden uit de hand worden verhuurd: hij moet jaarlijks in plaats van 40 gulden aan de armen 56 gulden pacht betalen, hij moet voorts betalen alle dorps- en landslasten en het schouwen van wegen en waterlopen, hij moet het dak met zwaar roggestro dekken, zodat de armen geheel schadeloos blijven. Hendrik Eisen is ter vergadering verschenen en heeft verklaard het huis onder deze voorwaarden te accepteren.

Getekend: Hendrik Eisen (kon niet schrijven), J. Somers, W. van den Eijnden, Dielis van Esbeek, Jan P. Liebrechts, P.v.d. Hurk, sekretaris J.F. de Wit.

IV. JAARKRONIEKEN UIT DE SCHEPENPROTOKOLLEN VAN OIRSCHOT-BEST

(door J. Santegoeds, Nuenen)

1593

AUGUSTUS

Ruyteren van Roy vertrocken:

Opten 1e augusti syn tot Roy opgetrocken seeckere compaignien Spaense ruyteren ende voetvolck, gecomen vande leger tot Herpenendegetrocken naer Oerle ende voerts naer Antwerpen.

Dachverlies geit ontvangen:

Opten selven dach heeft de voirscreven Dachverlies op zyne assignatie vande rentmeester Btoechoven gegeven, van Goyaerden Peterssen Verhoeven inden naeme van Oerschot ontfangen XLV gld. oft daerontrent.

Clusius gerekent:

Opten selven dach was convocatie van Kemplant tot Oerle omme de vacatien van Clusio ende anderen voer Kemplant gevacheert hebbende te oversien, ende soe tselve omme de voirscreven ruyteren nyet by en quam is gediffereert totten IIIe, maer soe op Acht enige quaet volck lach, en syn wy van Oerschot nyet gecomen oft durven comen.

Wartboy met zynen leger vertrocken:

Opten IIIIe is dleger daer de marquis van Warentboy over commandeerde in absentie van zyne excellentie voerts van Herpen opgetrocken ende gelegert tot Velthoven, ende aldaer gelegen hebbende twee dagen, voerts getrocken naer Peelt ende vandaer naer Mol ende voerts naer Herentals.

Nat weder geweest:

Opten selven vierden hevet voerden middach seer geregent, ende seeckere dagen voer ende nae al vochtich weder geweest, datmen tcoeren ende hoy seer qualycken inne costen gecrygen.

Steven van Loven. heyschen 93 gld. ende de compaignie van hier de maent van september 91 soe wel gequiteert:

Opten Ve alhier eenen bode gecomen van tslot van Hoochstraten, van eenen genoempt Staevn van Loeven, heyschende XCIII gld, die inden jaere 91 gelooft souden syn aen Guilliamme van Maestricht ruyterman onder de compaignie van conte Nicolae Cesis alsdoen tot Lier liggende, wesende van Ytaliaensche compaignie die ons seer inden voerscreven jaere 92 hebben geexecuteert midts allen maenden aenden selven waeren geassigneert 1330 gld. noch in permissie Belt.

Waerschauwinge vande volck van Orten:

Opten VIIIE Adriaen Dirxssen van Waelre hier ontboden, datmen vuyt soude sien naer de reste vande leger tot Orten liggende, dat hy vertrecken soude, tot dyen eynde de schout den IXe naerden Bosch gereden, maer en is nyet vertrocken.

Danielsoen:

De sieckte van Danielesoen is bestaen te groeyen, daer aff opten IIIe Jan Helfkens opten Xe syn huysvrouw, opten IXe augusti Jan int Gast - huys gestorven syn, ende Jenneken Willeken Vermeyen weu opten VIIIE.

Opten Xe is de voerscreven schout met den voerscreven Adriaen wederom tot Oerschot gecomen.

Dachverlies dachvaert doen leggen in Eyndoven:

Opten selven dach hadde Dachverlies als schoutet in Kemplant eene dachvaert binnen Eyndoven doen leggen omme met hem te comen spreken enige saecken ende oyck aen te brengen de schade vande garnisoenen van een jaer herwaerts van heerwagens, pyonieren, leveringevanbier, broot ende andere dagelyxe wasre etc. omme alwaer te compareren is gecommiteert Jan van Engelant.

Ekerschot ende Gestel tot Bredae gereyst:

Opten VIIIE syn Ekerschot ende Gestel naer Breda ende Berge gereyst omme seeckere instaaende executien voerde gemeynt te schutten ende gekeert den Xe.

Compaignien doer Adriaenen van Waelen doer geleydt; gelegert tot Bladel:

Opten XIIIE syn neven Spoordonck getrocken seven oft acht compaignien perden ende het regiment vande grave van Berlaymont, gecomen van Herentals ende getrocken naer Orten, daer de voerscreven Adriaen Dirckssen hen de passagie heeft gewesen, ende hier syn seven ruyteren door gecomen, die men hier heeft gedaen een broot (datmen vande broden van Henrick Int Ekerschot heeft gehaelt) ende wat boteren die Crom heeft gedaen, ende daarmede syn sy gaen ryden.

Molensch:

Opten XIIIE is den oude molenassche vuyter Oerschotse wynmolen gedaen ende wederom opten XVIIe een nyewe in gedaen.

Wint:

Ende in tien dagen en hevet nyet soe vele gewayt dat enige molens hebben cunnen gedrayen.

Tot Spoordonck is int eerste van augusto eenen nyeuwen molensteen geleght.

Dachverlies om zyne reste ende dobbel provisie tot Orthen te leveren:

Opten XVe is Dachverlies hier geweest omme zyne assignatie voerts te hebben, ende vermaen gemaect van omme de dobbelen taux vande stroy ende staken tot Orthen te leveren.

Ruyteren opgetrocken daer Adriaen van Waelre by was:

Opten selven dach tsnachts tot Roy gelegen seeckere compaignien ende voetvolck, wederom trocken naer Weerdt, ende den selven nacht heeft Adriaen Dirxssen van Waelre tydinge gesonden, datmen tot Eyndoven met wiltbraet criecker dach soude tegen comen, alwaer den schoutet ende Everart int Ekerschot gevaert syn met schapen ende andere leefelyckheyte.

Orten:

Opten XVIIE heeft Dachverlies wederom eenen omloper gesonden vande voerscreven stroij ende staken dobbel te leveren.

Mercelis Stadthouwers gecomen:

Opten XVIIIe inden mergenstont is Marcelis den sone van Jacop Marcelis Walravens gecomen, vuyt hebbende geweest X jaere ende gewoont in Duytslant, te Weenen in Oostenryck, in Torkyen, in Spaegnien, Italien, Vrancryck etc.

Seeckere kaersen aengehaelt:

Opten XIXe syn de kerren van Lenaert Moyses, Slot, Teuwen Jan Heus Symons, Jan Henrick Schepens, der kinderen Evert Jacops, Magere

Heyn, Geerlyck Gyssels, van Hooghstraten gecomen, die hen goeden dat sy binnen Breda hadden gehaelt ende byden soldaten van Hooghstraten opten XVe aengehaelt, hebben moeten rantchoenen ende daer-voor moeten geven meer dan vierhondert ende vyfftych gulden permissie gelt.

Steven van Loven executie:

Opten selven XIXe hebben seeckere soldaten van Hooghstraten van wegen ... van boven ontrent de corten dyck, drye perden aengehaelt toecomende Adriaen ende de weu Pauwels Zuetrix ende Gerarden Roeffen voer pretense executie van XCIII gld die eenen soldaet genoempt Willem van Maestricht vande tyde dat hy tot hier gelegen hadde was heysschende.

Clusius ende Dachverlies dachvaert doen leggen:

Opten selven dach Dachverlies eenen omloper gesonden omme Sinte Bartholomeus dach te compareren tot Eersel ende Clusius heeft oyck de dach der comparitie doen leggen opten selven dach tot Oerle, ende beyden als schoutenden van Kempelant dese dachvaert geleecht hebbend. Coninx volck 140 perden ontrent te Loevel genomen:

Opten XVIIe hevet volcke vande majesteyt, convoij gedaen hebbend den geenen vuyter schansen van Orten by wisselinge waeren getrocken ontrent Loevel inde heyde ontrent hondert ende viertich perden vande volcke vande Staten affgenomen, met de Ruyteren, ende vele schapen daermede sy naer Vranckryck meynden te trecken, ende isserdryedoot-bleven.

Daniel vande Schoot naer Hooghstraten:

Opten XXe is Danel vande Schoot, vorstere, naer Hooghstraten voerde tweede reyse gereyst omme de voerscreven perden van Adriaen Zuetrix cum suis wederom te crygen soo sy se ierst sonder het executie gelt nyet en wilden laten geven, ende de geheele 93 gld tsamen metten executien betaelt synde wederom bracht.

Ruyter van Baxen:

Opten selven dach syn hier tsavonts inne comen ontrent 30 ruyteren van capteyn Bax van Bergen opte Zoom, seggende meer te comen, maer sy rydend naerde Boschebaen, en is nyemant gevolgt.

Orten:

Opten XXIIe tot Orten geleverd drye voeder dackstroij ende twee voeder staken soo te voren een voeder geleverd was, omme te hutten daervoer den heere van Helmont hadde doen executeren.

Opten selven dach naer Heusden gereyst ende gekeert den XXIIIe. Cranck saysoen:

Desen jaer hevet cranck saysoen van rogge geweest sulx datter in menige jaer nyet min roggen en is gewassen.

Dachvaert:

Opten XXIIIe synder twee dachvaerden gehouden byden schoutethen van Kemplant, want Clusius de syne tot Oerle ende Dachverlies de syne tot Eersel dede leggen.

Heeren van Loon Onsenoirt:

Opten voerscreven XIXe syn hier gecomen de heer van Loon, van Hon-senoirt, mons. Merode etc., ende vertrocken (goet chier soe by den heer van IJseren met joffr van Merode, Grevenbroeck ende gemaectt hebbende) opten XXVe vertrocken.

V. a. DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCHOT VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

77. NOTARIËLE AKTE VAN JOHANNES ELYAS
2 mei 1400

(Administratief Archief Oirschot en Best)

Universis presentes litteras inspecturis decanus et capitulum ecclesie sancti Petri necnon scabini jurati et totum commune ville Oer-scottensis Leodiensis diocesis salutem in Domino cum noticia veritatis. Sane bone memorie Jordanus dictus Brant de Straten canonicus ecclesie sancti Johannis Leodiensis ad locum nostrum unde natus erat specialem habens devotionem mandavit in suo testamento ut ad parochialem nostram ecclesiam de novo una capella ex suis bonis construeretur et ut fideles nostri loci primo querant regnum Dei et sic ad illud eorum opera dirigantur ordinavit ut in eadem capella cotidie celebraretur una matutinalis missa et pro stipendio sacerdotis celebraturi quem annalem esse voluit plura bona deputavit, eoque defuncto sui executores capellam memoratam dicte ecclesie accinctam omnimode pefecerunt et pro stipendio presbyteri et matricularii viginti septem scutis antiquis perpetui et annui redditus assignatis calicem missale ornamenta mappas et cetera requisita magistris fabrice nostre ad opus dicte capelle tradiderunt et propterea eidem fabrice alia duo scudata antiqua annui redditus sufficienter ypothecata assignarunt ad hoc ut dicta capella ulterius conservaretur et reficeretur et sacerdoti celebraturo in pane vino et lumine et in casu defectus in missali calice ornamentis et ceteris requisitis provideretur sufficienter de bonis fabrice predicte, volentes igitur ut premissa sic bene inchoata ulterius ad utilitatem animarum populi loci nostri perpetuo sint duratura memoratam capellam cum omnibus instrumentis sacerdotalibus antedictis dicte fabrice perpetuo adiungimus eandem fabricam ad hoc obligantes ut memoratam capellam cum suis attinentiis conservare et quotiens indigerit reparare ac reficere et similiter quotiens ornamenta mappe cortine ampulle et cetera predicta pro officio misse requisita defecerint de hiis necnon de cotidiano pane vino et lumine providere debeat prout in similibus curato nostro parochiali solitum est provideri in cuius rei testimonium atque fidem presentes litteras sive hoc presens publicum instrumentum per Johannem Elye imperiali auctoritate publicum et curie Leodiensis notarium infrascriptum fieri et in hanc publicam formam redigi mandavimus suoque signo consueto signari et ad perpetuam rei memoriam ad maiorem securitatem nos decanus et capitulum nostri capituli, nos vero scabini predicti nostri scabinatus sigillorum fecimus appensione communiri. Datum et actum in benedictio cymeterio predictae ecclesie sancti Petri nobis ibidem propter hoc specialiter convocatis et congregatis in copiosa multitudine anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo indictione octavo die Dominica que fuit secunda dies mensis maii hora prime vel quasi pontificatus sanctissind in Christo patris et domini nostri

domini Bonifacii divina providentia huius nominis pape noni anno undecimo presentibus honorabilibus et discretis viris Christiano de Bettincourt clerico Leodiense, domino Philippo de Gheldorp investito ecclesie de Gheffen presbytero, Henrico Vos, Johanne de Audenhoven, Rutghero de Audenhoven et Johanne de Arle multisque aliis testibus ad hec vocatis specialiter et rogatis.

Et ego Johannes Elye presbyter Leodiensis diocesis imperiali auctoritate publicus et curie Leodiensis notarius quia ad rogatum et requestam venerabilium virorum duorum suprascriptorum necnon scabinorum juratorum tocusque communitatis ville de Oerscot premissis omnibus et singulis dum sic ut supra scribitur fierent et agerent unacum prenomminatis testibus presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi idcirco has presenter litteras sive presens publicum instrumentum per alium fideliter scriptum exemplum confeci et in hanc publicam formam redigi signoque meo solito et consueto signavi rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium preudssorum.

(Notaris Johannes Elyas bevestigt de juistheid van de navolgende verklaringen van het Oirschotse Kapittel en de Oirschotse schepenen ten overstaan van vele getuigen: Jordanus Brant van Straten, kanunnik van de St.-Jan te Luik, geboren te Oirschot, heeft in zijn testament o.a. het volgende laten vastleggen. Uit de opbrengst van zijn goederen zal aan (bij) de Oirschotse parochiekerk een kapel worden opgericht, waarin dagelijks een vroege mis zal worden opgedragen. De executoren van dit testament hebben na het overlijden van Jordanus de kapel laten voltooien en als stipendium voor de priester en koster een bedrag van 27 oude schilden per jaar voor altijd vastgesteld. Zij hebben aan het kerkbestuur van de St.-Pieter ten dienste van de kapel ornamenten en andere rekvisieten overgedragen en 2 oude schilden per jaar toegewezen voor herstelwerkzaamheden aan de kapel en voor brood, wijn en licht ten dienste van de betreffende priester. Bij defekt of gebrek aan ornamenten en andere rekvisieten moet uit de goederen van het kerkbestuur in een desbetreffende toewijzing worden voorzien.)

V. b. DE VELDHOVENSE OORKONDEN (OERLE, MEERVELDHOVEN, ZEELST, VELDHOVEN, ZONDERWIJK) VANAF DE 13de EEUW

(vervolg)

25. SCHEPENOORKONDE VAN OERLE
30 oktober 1484

(Archief Abdij Postel)

Wij Henric Jans ende Peter Salen scepenen in Oerle tugen onder onse zegelen dat voir ons tomen sijn Henric ende Jacop gebroedere witti-

ge kijnder Herman Scaubroexs was ende hebben opgedragen ende met helmelingen vertiden in enen erfeliken rechte overgegeven Janne Jan Moeyaerts soen was een stuck beemds met enen wege totter heyden uut over Henric Coeters erve ende Aleyten Vrancken ende hoer kijndere in die prochie van Zonderwijck gelegen met eenre siden aen Jans erve van Maren metter andere siden aen Henric Coeters erve met enen eynde aen Henrics ende Jacops erve voirscreven ende metten anderen eynde op die Aa. Ende Henric ende Jan voirscreven hebben voert ge-loeft Janne voirscreven dit opdragen overgeven ende vertiden voirscreven vast ende stendich te houden tot ewigen dagen op hen ende op alle hoer goede die sij hebben of vercrigen mogen ende dit stuck beemds voirscreven te weren alsmen erve met rechte sculdich is te weren ende allen voircommer daer in af te doen sonder achtien lopen roggen der maten van Eyndoven den kijnderen Henrics van Hetsrode. Gegeven inden jair alsmen screef vander geboorte onss Heren dusent vierhondert tachtentich ende viere opten lesten dach in octobri.

(Henric en Jacop, zonen van Herman Scaubroexs, hebben aan Jan, zoon van Jan Moeyaerts, overgedragen een stuk weiland in de parochie van Zonderwijck met een weg over het erf van Henric Coeters en Aleyt Vrancken tot aan de hei (belendende percelen: Jan van Maren, Henric Coeters, Henric en Jacop Scaubroexs en de Aa).)

(wordt vervolgd)

VI. OUDE TOPONYMICA

Dit hoofdstuk zal in de volgende aflevering worden voortgezet.

VII. GENEALOGICA

1. ECHTPAREN VAN CROONENBURG van 1620 tot 1972, door A.B. van Croonburg, Rotterdam

Zie hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 2, blz.

2. GENEALOGISCHE FRAGMENTEN
uit de protokollen van vrijwillige rechtspraak in het oud-rechterlijk archief van Oirschot en Best

De oudste generatie staat geheel rechts; de jongste geheel links. De getallen onderaan duiden op jaartal en folionummer van het protokol (het inventarisnummer is niet vermeld).

2. VAN BEERENDONCK

(gehuwd met:)

1.				Ansem	
2.			Henrick		t v66r 1604
3.		Marijken	"	"	X Dirck Henrick Hau- brakens
4.		Elisabeth	"	"	X Gerardt Henrick v.d.Schoot
5.		Adriaen	u	"	X Marijken Jan Claessen
6.	Elisabeth	-	u	u	X Jan Peter Goort Schepens
7.	Diricxken	"	n	-	X Jan Jan Symon van Aelst
8.		Jan	"	"	
9.				Henrick	
10.			Henrick	"	
11.		Adriaen	"	"	
12.		Gerit		"	
13.				Daniël	
14.			Adriaen	"	X Margriet Jan Jan van Cuijck XX Mariken Dirck Andriessen
15.		Jan	"	"	
16.		Catharina	u	"	X Willem Jan Jan van Cuijck
			Herbert	"	

2. 1587; 1603-389v; 1604-445; 1605-23; 1609-15; 1631-432.
3. 1604-445; 1605-23.
4. 1604-445; 1605-23.
5. 1587; 1603-389v; 1604-445; 1605-23; 1609-15; 1631-432.
6. 1604-445; 1605-23; 1631-432.
7. 1631-432.
8. 1604-445; 1605-23.
- 9 t/m
12. 1606-120.
- 13 t/m
17. 1605-64.

3. VAN BEERWINCKEL

(gehuwd met:)

1.				Cornelis	
2.			willem	u	t v66r 1590
3.		Cornelis	u	"	X Ariken Gijsbrecht Brouwer
4.		Jenneken	..	"	X ::::ke::: de Snellaerts
5.				willem	
6.			Dirck	"	X Geertruyt Frans Eymbert Schepens

1. 1590-388; 1598-19v; 1602-255.
2. 1587-257; 1590-388; 1598-19v; 1602-255.
3. 1587-257; 1590-388.
4. 1598-19v; 1602-255.
5. 1611-3.
6. 1611-3.

A. van der Meulen
Zilvermeeuwlaan 17, Eindhoven

(wordt vervolgd)

VIII. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW

(vervolg)

39, "Koestraat 9 ; sektie F 4 7 0 2"

In de verpondingsregisters van de herdgang Kerkhof worden de volgende eigenaars vermeld.

- A. PETER GIJSBERTS VAN DOOREN circa 1650
"Huys en hof f"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g.
verpondingsboek nr. 1, fol. 60 vo.
- B. DIRCK PETERS VAN DOOREN 1681
"Huys en hof f"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g.
verpondingsboek nr. 1, fol. 61
- C. HENDRICK GIJSBERTS VAN DOOREN 1701
"Huys en hof f"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g.
verpondingsboek nr. 1, fol. 61, nr. 2, fol. 54 vo.
- D. MARIAN, PETERNEL, MARIE en ADRIAANTJE,
kinderen van HENDRICK VAN DOOREN 1726
"Huys en hof f"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g,
verpondingsboek er. 2, fol, 54 vo, nr. 3, fol. 72,
nr. 4, fol. 50 vo.
- E. ADRIAANTJE VAN DOOREN, weduwe van WILHELMUS HENDRIK
SCHEPENS 1753
"Huys en hoff"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g.
verpondingsboek nr. 2, fol. 54 vo, nr. 3, fol. 72,
nr. 4, fol, 50 vo.
- F. MARIA VAN DOOREN 1791
(bij testament d.d. 21-3-1790)
"Huys en hof f"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g.
verpondingsboek nr. 5, fol. 49:vo, en 50, nr. 6,
fol, 47
- G. JOHANNES STIJVERS, gehuwd met MARIA DELIANA HOPPEN-
BROUWERS 1791

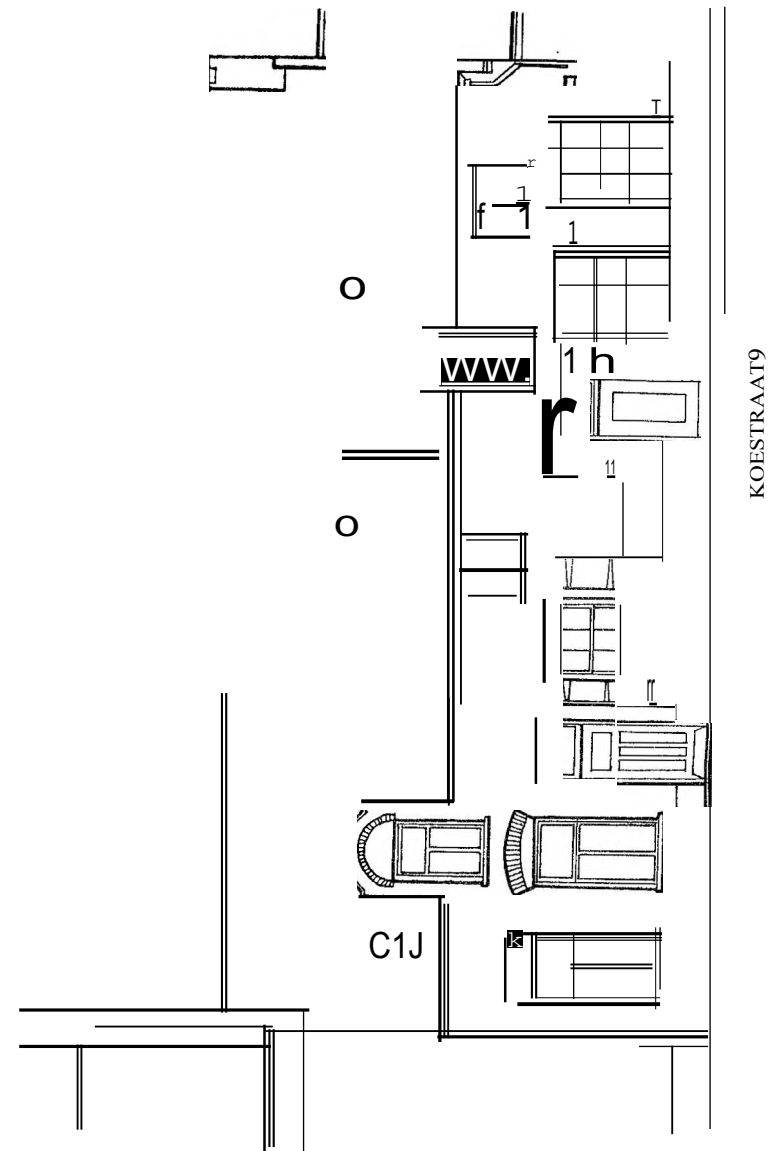
"Huys en hof"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g.
verpondingsboek nr. 5, fol. 49 vo. en 50, nr. 6,
fol. 47

- H. JACOBUS HOPPENBROUWERS 1807
"Huys en hof in 2 parcelen"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g.
In 1808 wordt hierbij verworven:
"de woning met den hof in de Koestraat"
grootte: 31 roeden
aanslag: 19 st.
(= Koestraat 5 en 7 - zie vorige aflevering -, tij-
delijk één geheel vormend met Koestraat 9 en 11)
verpondingsboek nr. 6, fol. 46 vo.

In de kadastrale leggers van Oirschot vindt men de volgende eigenaars:

- I. De weduwe van JACOBUS HOPPENBROUWERS 1832
artikel 247
sektie F nr. 626: "huis en erf"
grootte: 1 roede, 19 ellen
sektie F nr. 628: "tuin"
grootte: 4 roeden, 31 ellen
Van de tuin worden 2 roeden 1 el verkocht naar art.
1949; 2 roeden 30 ellen worden samen met het huis
verkocht.
- J. JAN HOPPENBROUWERS, bakker, bij koop
artikel 1413
sektie F nr. 626: "huis en erf"
grootte: 1 roede 19 ellen
Na hermeting in 1872:
sektie F nr. 2243 "huis en erf"
grootte: 1 roede 13 ellen
sektie F nr. 2046: "tuin"
grootte: 2 roeden 30 ellen
Na verkoop van 1 roede 20 ellen naar art. 2631:
sektie F nr. 2457: "tuin"
grootte: 1 roede 10 ellen
- K. MARTINUS ANTONIUS SCHOENMAKERS, deurwaarder, bij koop 1878
artikel 2962
sektie F nr. 2243: "huis en erf"
grootte: 1 roede 13 ellen
sektie F nr. 2457: "tuin"
grootte: 1 roede 10 ellen

- L. WILLEM NICOLAAS SCHOENMAKERS, registratieklerk,
bij koop
artikel 4483
sektie F nr. 2243: "huis en erf"
grootte: 1 A 13 CA
sektie F nr. 2457: "tuin"
grootte: 1 A 10 CA
1913
- M. MARTINUS ANTONIUS SCHOENMAKERS, deurwaarder,
bij koop
artikel 4692
sektie F nr. 2243: "huis en erf"
grootte: 1 A 13 CA
sektie F nr. 2457: "tuin"
grootte: 1 A 10 CA
1918
- N. ANTONIUS BOGMANS, notarisklerk, bij koop
artikel 4235
sektie F nr. 2243: "huis en erf"
grootte: 1 A 13 CA
sektie F nr. 2457: "tuin"
grootte: 1 A 10 CA
1918
- O. MAATSCHAPPIJ TOT AANNEMING VAN WERKEN, voorheen
W. ARENTZ en CO., te Millingen, bij koop
artikel 4748
sektie F nr. 2243: "huis en erf"
grootte: 1 A 13 CA
sektie F nr. 2457: "tuin"
grootte: 1 A 10 CA
1920
- P. CORNELIUS GERARDUS VAN KEMPEN, meubelschilder,
bij koop d.d. 3-8-1921
artikel 4980
sektie F nr. 2243: "huis en erf"
grootte: 1 A 13 CA
sektie F nr. 2457: "tuin"
grootte: 1 A 10 CA
In 1953 vereniging van sektie F nr. 2243 en nr. 2457.
Daarna sektie F nr. 4246: "huis, erf en tuin"
grootte: 2 A 23 CA
1921
- Q- CORNELIS JOHANNES VAN KEMPEN, boekhouder, bij koop
d.d. 9-7-1953
artikel 6726
sektie F nr. 3803: "tuin"
grootte: 50 CA (gedeelte gildetuin Sint-Sebastiaan)
sektie F nr. 4246: "huis, erf en tuin"
grootte: 2 A 23 CA
In 1961 vereniging van laatstgenoemd perceel met
45 CA van sektie F nr. 4245. Sindsdien:
Koestraat 9 - sektie F nr. 4702: "huis en tuin"
grootte: 2 A 68 CA
1953



40. "Koestraat 11 ; sektie F 4 2 4 7"

Voor de eigenaars die vermeld staan in de verpondingsregisters: zie nr. 39 onder A t/m H.

In de kadastrale leggers van Oirschot vindt men de volgende eigenaars:

- I. De weduwe van JACOBUS MOPPENBROUWERS 1832
artikel 247
sektie F nr. 627: "huis"
grootte: 72 ellen
- J. JAN HOPPENBROUWERS, bakker, bij koop
artikel 1413
sektie F nr. 627: "huis"
grootte: 72 ellen
Uit artikel 247 door koop: gedeelte van tuin, sektie F nr. 628; wordt:
sektie F nr. 2045: "tuin"
grootte: 2 roeden 30 ellen.
Van deze tuin blijft 1 roede 10 ellen onder artikel 1413 en wordt 1 roede 20 ellen samen met het huis verkocht.
- K. JOHANNA PH. BEISENS, bij koop 1872
artikel 2631
sektie F nr. 627: "huis en erf"
grootte: 72 ellen
sektie F nr. 2458: "tuin"
grootte: 1 roede 20 ellen
- L. GODEFRIDUS BEISENS, schoenmaker, bij koop 1887
artikel 3327
sektie F nr. 627: "huis en erf"
grootte 72 CA
sektie F nr. 2458: "tuin"
grootte: 1 A 20 CA
- M. MARIA SNELLAARS, weduwe van GODEFRIDUS BEISENS, bij successie 1894
artikel 3327
sektie F nr. 627: "huis en erf"
grootte: 72 CA
sektie F nr. 2458: "tuin"
grootte: 1 A 20 CA
- N. ADRIANUS JOHANNES SMETSERS, werkman, bij koop 1910
artikel 4380
sektie F nr. 627: "huis en erf"
grootte: 72 CA
sektie F nr. 2458: "tuin"
grootte: 1 A 20 CA

- O. MARTINUS MEGENS, voerman, bij koop via veiling 1926
artikel 4288
sektie F nr. 627: "huis en erf"
grootte: 72 CA
sektie F nr. 2458: "tuin"
grootte: 1 A 20 CA
- P. CORNELIA KEMPS, weduwe van MARTINUS MEGENS, voor 3/5; ANTONIUS A. MEGENS, expediteur, JOANNES A. MEGENS, koopman te Best, WILHELMUS VAN DE WITTENBOER, smid, en MARTINUS VAN HEESWIJK, aannemer te Maastricht, ieder voor 1/10, bij successie 1949
artikel 4288
sektie F nr. 627: "huis en erf"
grootte: 72 CA
sektie F nr. 2458: "tuin"
grootte: 1 A 20 CA
In 1954 vereniging van sektie F nr. 627 en nr. 2458. Sindsdien:
sektie F nr. 4247: "huis, erf en tuin"
grootte: 1 A 92 CA
- Q. PETRUS JACOBUS SMETSERS, timmerman/aannemer, bij koop 1961
artikel 7340
Koestraat 11 - sektie F nr. 4247:
"huis, erf en tuin"
grootte 1 A 92 CA.

IX. DE BEZITTINGEN VAN DE FAMILIE DE HEUSCH-VAN BAUSEL, GELEGEN ONDER BLAARTHEM (behalve het Slotje)

(door A. van Run, Veldhoven)

Na de opsomming in het voorgaande nummer van de goederen, die tot het Slotje onder Blaarthem behoorden, volgt hier een opgave van de overige bezittingen van de familie de Heusch-van Bausel. Deze goederen zijn na deling op 24-4-1783 tussen de erfgenamen van wijlen Anna Maria Machtilda Baronesse de Bausel, douarière de Heusch, in het bezit gekomen van Anna de Creft, te Maastricht, dochter van wijlen Isabella Maria Christina Baronesse de Heusch en kleinkind van de oude barones de Heusch. Als eigenares van een belendend perceel wordt Anna de Creft in het protocol van de dingbank Veldhoven-Zeelst-Blaarthem voor het eerst genoemd op 26-6-1784 (1). Het verpondingsregister van Blaarthem (2) vermeldt twee reeksen percelen en wel "vant goed op de Langendijk" en "vant goed in de Broekstraat". Op bijgaande kaart (3) zijn de betreffende percelen weer

dik omlijnd aangegeven. Afscheidingen tussen percelen, zoals die wel afzonderlijk voorkomen in het verpondingsregister en in het Maatboek van Blaarthem (4), doch die in het kadaster van 1832 zijn samengevoegd, Zijn gestreept aangegeven. De percelen zijn opgesomd (en door mij genummerd)' in de volgorde, waarin ze voorkomen in het verpondingsregister. Deze nummering correspondeert met de grote cijfers op de kaart binnen de dik omlijnde percelen. In de lijst zijn tussen haakjes weer de volgnummers van het Maatboek gegeven.

Het goed op de Langendijk:

1. huijs en hof met het drieske aan den hoff, 2 lop. 41 roe (M30)
2. het beemtje op de Gender, 1 lop. 6 roe (M31)
3. de agterste Vloeten op den Langendijk, 9 lop. 24 roe (M 47 t/m 49)
4. de beemt over de brug op de Gender, 2 lop. 13 roe (M56)
5. het cleijn beemtje over de brug op de Gender, 1 lop. 26 roe (M55)
6. het land op den Langendijk, 21 lop. 3 roe (M63)
7. het Campke in den hoek voor de Smaalbroeken, 2 lop. 11 roe (M62)
8. het Nieuwland aan de Smaalbroeken, 3 lop. 39 roe (M61)
9. de Dielisacker neffens de pat, 4 lop. 4 roe (M69)
10. de Smaalbroeken met het heijveld, 31 lop. (W85); volgens het Maatboek is dit "een perceel groese, gagel, houtwasch en heijde met een gedeelte daarvan over de Trekgraaff onder Zeelst gelegen".

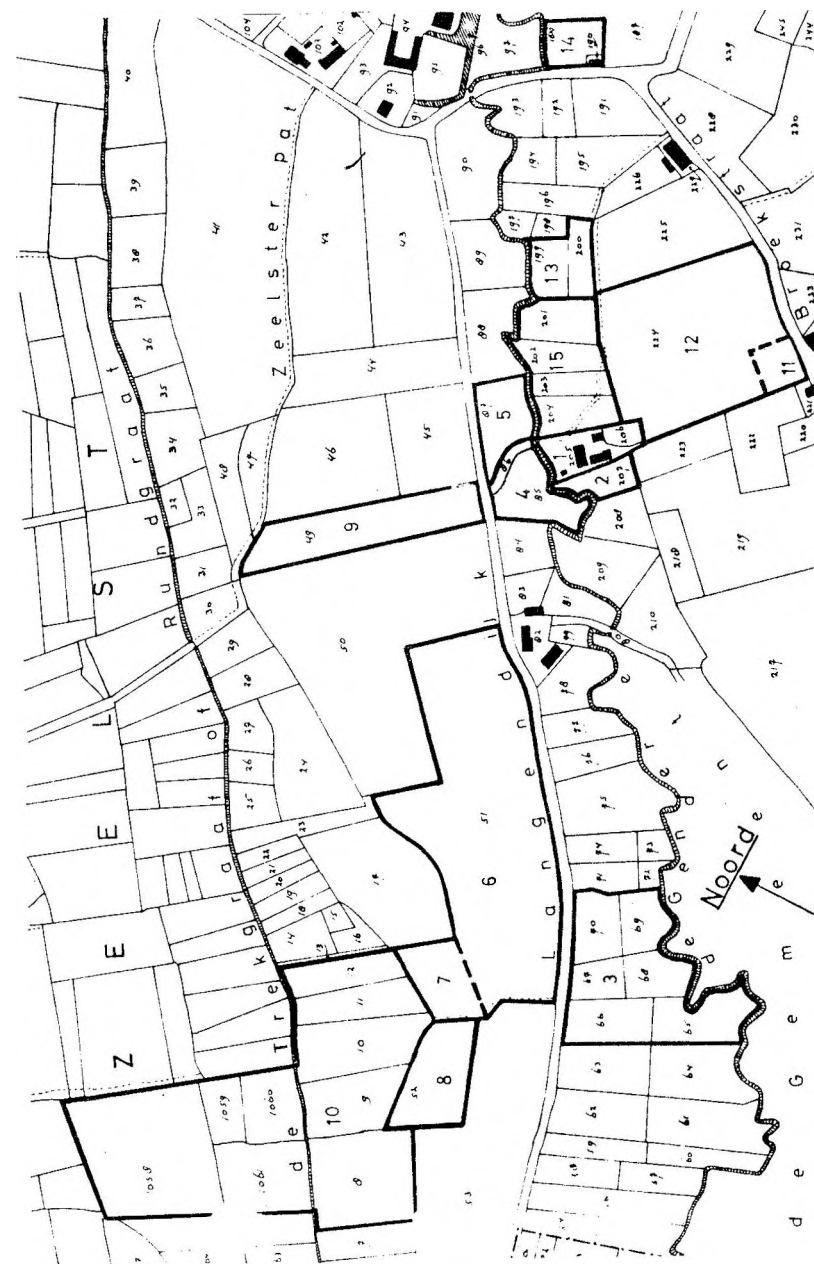
Het goed in de Broekstraat:

11. huijs en hof, 1 lop. (M17); volgens het Maatboek "teuland, nu dries, voorheen huijsplaats en hoff"
12. al het land aan den hoff, 11 lop. 18 roe (M16)
13. de beemt op de Gender voor de brug, 2 lop. 5 roe (M24-25)
14. de beemt over de straat op de Gender, 1 lop. 26 roe (M109)
15. de groote beemt op de Gender, 6 lop. 16 roe (M26 t/m 29)
16. de Putten, 3 lop. 9 roe (M279); volgens het Maatboek "perceel beende, houtwasch en putten". Dit perceel valt buiten het kader van het kaartje. De kadastrale nummers van dit perceel zijn 580 t/m 584.

Verder zij opgemerkt:

- a. het huis op perceel 14 (kadastraal nr. 190) bestond nog niet, toen in 1792 het Maatboek werd opgemaakt;
- b. de afscheiding tussen perceel 6 en perceel 7, zoals getekend met dikke gestreepte lijn, klopt wel ongeveer met de opgegeven grootte van perceel 7. Het perceel 11 evenwel zal, daar het een huis betreft, wel aan de straat gelegen hebben; of de getekende positie de werkelijke is geweest, is echter niet te achterhalen. In de lijst van huizen van Blaarthem opgemaakt in 1781 (5) wordt echter al opgegeven, dat het huis is "weggeraakt", dit wil zeggen volledig is vervallen;
- c. het perceel 10 ligt deels op grondgebied van Zeelst. De familie De Heusch-van Bausel had nog meer bezittingen onder Zeelst. Hier van zal te zijner tijd ook een opgave worden gedaan.

De genoemde percelen waren ten tijde van het opmaken van het kadaster in 1832 niet alle meer in handen van Anna de Creft. Perceel 10 is voor zover het onder Blaarthem is gelegen, overgegaan in handen



van Peter Peter van den Wildenberg, en het gedeelte onder Zeelst is eigendom geworden van Doris van den Wildenberg; perceel 11-12 ging naar Francis Peter van den Wildenberg. Deze drie personen zijn allen zoons van Peter van den Wildenberg te Zeelst. Perceel 13 is in 1832 in het bezit van Jan Peter Baselmans; perceel 14 van Gijsbert Prinsen, smid te Strijp, en perceel 16 van Peter Daems. Van al deze overdrachten zijn tot 25-6-1808 geen akten aanwezig in het protocol van de dingbank Veldhoven-Zeelst-Blaarthem; zij hebben dus na deze datum plaatsgevonden.

Aan de noordzijde van het grondgebied van Blaarthem vormt de Rundgraaff of Trekgraaff na 1813 de grens tussen de gemeente Gestel en Blaarthem en de gemeente Zeelst. Op het kaartje is ook nog een gedeelte van de gemeentegrens aan de westzijde aangegeven met een streep-punt-lijn. De gemeentegrens valt in de noord-west-hoek van. Blaarfhem niet samen met de oude grens tussen de dorpen Blaarthem en Zeelst, zoals blijkt uit gegevens in het protocol van de dingbank en. in het Maatboek van, Blaarthem. Hierover zal nog bericht worden.

Ten slotte volgt nog een lijst van. perceelsnamn, die elk voorafgegaan worden door het kadastrale nummer (kleine cijfers op de kaart) en gevolgd worden door het volgnummer in het Maatboek.

13 t/m 16 +
18 t/m 23 : groes, gagel, heide en houtwas: de Smalbroeken op de Trekgraaff (186)
17 : de Camp in de Smalbroeken (M66)
24 t/m 34 : de Smalbroeken (M67 + deels M88)
47-48 : het Boske aan de Zeelsterpat met groes en weijer (191)
53 : het Hoefke op de Langendijk (M60)
210 : de dries van 't oud huijs (M34)
217, het noordelijkste deel : de Moolenacker (M8)
219 : de voorste en de agterste Moolenacker (M9 en 11)

Noten:

- (1) Veldhoven R 28 fol. 7r
- (2) Gestel inv. nr. G 438
- (3) deel van de kadastrale kaarten: gemeente Gestel-Blaarthem sectie B-1 en gemeente Zeelst sectie B-3
- (4) Gestel inv. nr. G 440
- (5) Gestel inv. nr. G 431

X. LIJST VAN WONINGEN TE VELDHOVEN IN DE 18de EEUW

II. STRAAT en KROMSTRAAT

46. 1741 Jan van den Eijnde; bewoonster: de weduwe van Dielis Otters
1746 Dezelfde; bewoner: Wouter Dielis Otters
1751 De weduwe van Jan van den Eijnde; bewoner: Wouter Dielis Otters
1757 Dezelfde; bewoner: Wouter Dielis Otters, later Wouter Jan van den Eijnde
1766 Dezelfde; bewoner: Wouter van den Eijnde
1771 Wouter van den Eijnde; bewoner: Hendricus van den Eijnde
1781 Dezelfde; bewoners: Peter van der Heijden en Wouter van den Heuvel
1786 Dezelfde; bewoner: Anthony van der Vleuten
47. 1741 Jan Verbiesen; bewoner: Michiel van den Broek
1751 Michiel van den Broek
48. 1741 Jan Verbiesen; bewoner: Wouter Verbiesen
1751 Wouter Verbiesen
1781 Hendricus Verbiesen; medebewoners: zijn broers en zuster
1786 Dezelfde; medebewoners: zijn broers
49. 1741 De weduwe van Hendrik Sledsen; medebewoner: Simon Swagemakers
1746 De erfgenamen van Hendrik Sledsen; bewoner: Simon Swagemakers
1751 Dezelfden; bewoonster: de weduwe van Simon Swagemakers
1781 Marian Sledsen en de kinderen van Simon Swagemakers; bewoners: eerstgenoemde en Jacobus Heesmans
1786 Dionijs Swagemakers en de kinderen van Simon Swagemakers
50. 1741 Willem van Emmen; bewoners: Hendrik Lathouwers en Dries van Weert
1746 Dezelfde; bewoner: Dries van Weert
1751 Dezelfde; nu zelf bewoner
1757 Het kind van Willem van Emmen; bewoner: Jacobus van den Heuvel
1771 Dezelfde; bewoners: Adriaan Wouters en Joris Swaans
1781 Dezelfde; bewoners: Johannes van Doorn en de weduwe van Dirk van de Ven
1786 Dezelfde; bewoner: Aart Elsen
51. 1741 Johannes van Kemenaij
1746 Joost Welte
1751 Dezelfde; bewoner: Dirk van Reusel
1766 Dezelfde; bewoner: Hendrik van Lierop
1781 Christiaan Box; medebewoner: Johannes Moeskops
1786 Dezelfde; nu enige bewoner
52. 1741 Jan van de Vorst

- 1751 De kinderen van Jan van de Vorst; bewoner: Dirk van Strijp
1757 Dezelfden; bewoner: Claas van Krieken; later (omstreeks 1761): bestaat niet meer
1771 Herbouwd. De weduwe van Adriaan van Gerwen; medebewoner: Jacob de Leest
1786 Anthony Schippers
53. 1741 Peter Blom
1781 Hendricus Blom
54. 1741 Hendrik de Wijs; bewoonster: de weduwe van Willem van der Wallen
1746 Laurens de Wijs; bewoonster: de weduwe van Willem van der Wallen
1751 Dezelfde; bewoner: Flips Eijmans
1757 Dezelfde; bewoner: Flips Eijmans, later Adriaan van Gerwen
1766 Simon Verpaalen
1771 De weduwe van Simon Verpaalen
1781 Evert en Hendriena Verpaalen; medebewoner: Joseph van den Heuvel
1786 Simon Verpaalen en Joseph van den Heuvel
55. 1741 De weduwe van Antony de Louwer; medebewoner: Arnold Hulselmans
1751 De kinderen van Antony de Louwer; bewoner: Hendrik de Louwer
1757 Dezelfden; bewoners: Hendrik de Louwer en Marian de Laure
1766 Dezelfden; nu zelf bewoners
1786 Hendrik de Loure
56. 1741 De weduwe van Dionijs Cranenborgh; medebewoonster: Elisabeth van Geldrop
1746 Dezelfde; medebewoonster: Maria van Geldrop
1751 De kinderen van Dionijs Cranenborgh
1757 Dezelfden; medebewoonster: de weduwe N. van Geldrop
1771 Dezelfden; medebewoonster: Johanna Tielemans
1781 Laudiena Cranenborgh; medebewoner: Michiel van Gemert
1786 Govert Elsen; medebewoners: de kinderen van Dionijs Cranenborgh
57. 1741 Antony de Wijs
1746 Laurens de Wijs; bewoonster: Peternel de Wijs
1751 De kinderen van Francis de Wijs; bewoner: Peter Libregts
1757 Dezelfden; bewoner: Bartel Kennis, later Dirk van de Ven
1766 Bestaat niet meer
58. 1741 Frans Schippers en de weduwe van Paulus Eijmans; bewoners: eerstgenoemde en Jen Goorten
1746 De weduwe van Frans Schippers en de kinderen van Paulus Eijmans; bewoners: eerstgenoemde en Jen Goorten
1751 Bestaat niet meer

- 1757 Hendrikus de Wit; onbewoond
1771 Dirk Hendrik Bogers
1786 De weduwe van Dirk Hendrik Bogers; medebewoner: Peter Bogers
59. 1741 Joost ter Wedue
1751 De erfgenamen van Joost ter Wedue; bewoner: Leendert van Geldrop
1757 Dezelfden; bewoner: Willem Mbeskops
1771 Dezelfden; bewoonster: de weduwe van Willem Moeskops
1786 Dezelfden; bewoner: Hendricus Mbeskops
60. 1741 De kinderen van Vreys Peters; medebewoner: Hendrik van den Heuvel
1746 Marij Vreys Peters
1757 Marij Vreys Peters en Jan Verbeek; bewoner: Peter Bogers later Andries Meuwen
1766 Dezelfden; bewoonster: de weduwe van Vreys Bogers
1771 De weduwe van Vreys Bogers en Marten Roosen
1781 Johannes der Kinderen; bewoners: Hendricus van der Walle en Johannes van der Walle
61. 1741 Joost Moescops en de weduwe van Jan Moescops
1751 Joost Moescops
1771 De armen en Jan Moescops; bewoners: laatstgenoemde en Pieter van der Steen
1781 Pieter van der Steen en Adriaan Moescops
1786 Pieter van der Steen
62. 1741 Dirk Moescops
1757 Dezelfde, later zijn weduwe
1766 De weduwe van Dirk Moescops; medebewoner: Dirk Bogers
1771 Dezelfde; medebewoner: Cornelis Schuts
1786 Cornelis Schuts
63. 1741 De weduwe van Jan Coenen
1766 Antony Coenen
64. 1741 Thomas Smets en Hendrik Smets; bewoners: eerstgenoemde en Adolf de Groot
1746 Thomas Smets en Anneke van Gelove
1757 De weduwe van Thomas Smets, en Bartel van Gelove; medebewoner: Jan van der Sande
1766 De kinderen van Thomas Smets, en Jan van der Sande
1771 Jan van der Sande; bewoner: Jan Smets
1781 Dezelfde; nu zelf bewoner
1786 Christina van der Sande; bewoner: Jan van der Krieken

(wordt vervolgd)

XI. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875 door Th. A. Kuypers)

D. De pastoor en mens Gerardus Verhoeven (vervolg)

Tot dusver hebben we pastoor Verhoeven steeds leren kennen in zijn officiële functies, als zielzorger in zijn parochie, bouwpastoor en beheerder over het kerkelijk goed. Hoewel de mededelingen op dit punt schaars zijn, willen we proberen iets te vertellen over zijn persoonlijke liefhebberijen en bezigheden.

Zoals vele Brabantse dorpspastoors bezat hij een grote sier- en moestuin, waarvan hij zeker genoten zal hebben. Toen eenmaal de klinkerweg er lag, liet hij de 'woeste' grond vóór de pastorie op eigen kosten in een "engelsche tuin" veranderen. In een brief van 28 oktober 1871 aan de deken van Eindhoven (Archief Bisdome) schreef hij, dat hij een beetje boerde. Dit wil dus zeggen, dat hij wat vee en bouwgrond bezat. Het werk werd gedaan door een of twee knechts. Bij de verbouwing van de pastorie in 1854 werd gesproken over een geitenstalletje, dat toen afgebroken werd. Ook hier was hij vooruitstrevend. In 1859 was hij de eerste in deze streken, die in plaats van geiten schapen van Texels ras hield (mededeling van meester N. Panken, aangehaald in "De acht Zaligheden", 1971, pag. 106).

Veel plezier moet pastoor Verhoeven gehad hebben in het op schrift stellen en vastleggen van allerlei zaken betreffende zijn parochie. Hij had daarmee wel een bepaalde bedoeling, maar wanneer hem dit werk niet zo aangesproken had, zou hij zeker niet zo uitvoerig en zo veel genoteerd hebben. Het lijkt me niet, dat pastoor Verhoeven een echte lezer geweest is. Hij was goed onderlegd, uitstekend op de hoogte en thuis in zijn theologische handboeken. Hij was echter niet de man om "met een boekje in een hoekslee" te gaan zitten, want hij was meer praktisch dan beschouwend aangelegd. Hij hield meer van gezelschap en direkt persoonlijk contact met anderen.

Een bijzondere hobby van pastoor Verhoeven was het verzamelen van relikwieën. Bovengenoemde meester Panken maakte daar eveneens melding van. Op 16 oktober 1871 bezocht hij pastoor Verhoeven in zijn pastorie en praatte met hem over de geschiedenis van zijn parochie, "waarvan zijn Eerw. de kerkelijke bijzonderheden in een foliant heeft geschreven" (= het Groot Rekenboek). Verder schreef hij nog: "Te Veldhoven betrachtte ik ter pastorie eene verzameling van fraaie en ordelijke in een daartoe bestemde kast geplaatste reliquien van Heiligen ten getale van ongeveer 100 stuks." (aangehaald in: "De acht Zaligheden", 1971, p. 110) Ook aan andere bezoekers zal pastoor Verhoeven zeker zijn "schatten" hebben laten zien.

Bij de weinige authentieke documenten over het pastoraat van pastoor Verhoeven in het archief van de parochie (met uitzondering natuur-

lijk van zijn vele eigen geschriften) bevinden zich drie verklaringen van echtheid van relikwieën. Ze hebben betrekking op een relikwie van het H. Kruis, van de H. Caecilia, patrones van de parochie, en van de H. Barbara, patrones van een zalige dood, dit wil zeggen voor het afwenden van een haastig en onvoorbereid sterven. De relikwie van het H. Kruis is door vicaris A. van Alphen op 27 januari 1827 voor publieke verering goedgekeurd, die van de H. Caecilia door Mgr. H. den Dubbelden op 6 april 1839 en die van de H. Barbara door Franciscus Swagemakers, vicaris-generaal van het Bisdome, op 10 augustus 1869 (pastoor Verhoeven was toen 77 jaar oud). Deze relikwieën zijn alle bewaard gebleven en daarom ook de documenten. Ze hangen nu in de sacristie van de kerk in een fraai houten relikwieënkastje (waarschijnlijk uit de tijd van pastoor Verhoeven).

Het was vooral in het begin van de vijftiger jaren, dat pastoor Verhoeven zich verwoed ging toeleggen op het verzamelen van relikwieën. De grootste zorgen waren voorbij. De kerk was gebouwd en ingericht, de parochiezaken waren geregeld, de financiële basis was gezond. De aanwezigheid van een vaste kapelaan gaf hem wat meer vrijheid voor eigen liefhebberijen. Een bewijs hiervoor zijn diverse brieven uit die tijd aan Mgr. J. Zwijsen, die hem hierbij buitengewoon geholpen heeft (zie: archief Bisdome).

Op 19 oktober 1851 schreef pastoor Verhoeven aan Mgr. J. Zwijsen met het verzoek om de relikwieën, welke hij onlangs aan Monseigneur gezonden had, met de pastoor van Oerle mee terug te geven (zonder authentieke stukken waren de relikwieën waardeloos en geen enkele echte verzamelaar wil waardeloze exemplaren). Monseigneur zou hem een groot plezier doen "derwijl ik gaarne eene collectie van Reliquien zoude voor mijne devotie vergaderen", als Monseigneur hem hierbij wilde helpen. Bijzonder gelukkig zou hij zijn, wanneer hij een relikwie van het H. Kruis en van de H. Johannes Evangelist aan zijn kollektie zou kunnen toevoegen.

Zijn brief van 13 december 1851, waarin heel persoonlijke mededelingen over zijn kapelaan, eindigde hij met er toch even bij te voegen: "en het zal mij aangenaam wezen, indien UDH gelegen komt de relikwie van het H. Kruis te ontvangen."

In zijn brief van 7 oktober 1852 kwam hij nog eens op de relikwie van het H. Kruis terug. In deze brief vroeg hij om een "celebret" voor een uitstapje naar "Belgiën", erbij voegende: "Ook wanneer UDH mij met deze gelegenheid de Relikwie van het H. Kruis konde verzenden, zoude mij hoogst aangenaam wezen. Het is wel eene groote moeite voor UDH. om dezelve in te zetten, toch wanneer UDH. mij de Relikwie maar gezegeld en zooals de vorige door UDH. ondertekend verzenden, kan ik dezelve altijd op de cluis (= Achelse Kluis) laten inzetten. Het kastje voor deze Relikwie, zoo UDH. weet, heb ik UDH. gepasseerde jaar in Nov. overgezonden."

De relikwie van het H. Kruis kwam maar niet af. Pastoor Verhoeven was gewend om door te zetten en door te douwen. Ongeduldig memoreerde hij Mgr. J. Zwijsen op het einde van zijn brief van 29 november 1852 nogmaals aan deze zaak. "Mag ik UDHoogw. bij deze gelegenheid aan de lang gewenschte Relikwie van het H. Kruis herinneren."

Bij een brief van 9 febr. 1853 werd een afzonderlijk briefje bijgesloten, uitsluitend handelende over zijn devotionele hobby. In de brief werd aan Mgr. J. Zwijsen verlot gevraagd om een stuk grond achter de pastorie aan de kerk te mogen schenken met de verplichting van een eeuwigdurend jaargetijde. Het was voor pastoor Verhoeven een mooie gelegenheid zijn verlanglijstje aan Mgr. voor te leggen. De relikwie van het H. Kruis schijnt gekomen te zijn, anders was hij er in dit briefje zeker op teruggekomen. Hier de tekst:

"Doorlugtigste Hoogwaardig Heer!

Het is UDHogw. bekend mijn verlangen om eene kollektie van Relikwieën der Heiligen. UDH. zal mij dus bijzonder verplichten, wanneer UDH. mij eenige konde bezorgen, zoo als die van de Martelaars van Gorcom, van den H. Hubertus of andere, welke UDH. voorhanden hebt. Wanneer UDH. dezelve maar, zoo die vroeger (= zoals de vorige), verzegeld en in een enveloppe door UDH. geteekend mij overzend, heb ik hier gelegenheid dezelve in kastjen te laten zetten. Toch heb de goedheid hierbij den datum, op welke dezelve door UDH. afgegeven zijn op het enveloppe te vermelden. Immers, zoo mij de Zeer Eerw. prior van Achel gezegd heeft, is dit een formaliteit door het concilie van Trente vereischt. Verschoon mij deze aanmerking.

Dan konde UDH. met de hiernevens gaande privilegiën voor mijnen hoo-gen Altaar uit Rome nog de Relikwieën van den H. Franciscus van Assisiën, Margaretha de Cortien, H. Ludovicus Koning van Frankrijk, Elisabeth portugalia, Elisabeth van Hongariën, Petrus de Alcantera, Didacus en andere heiligen van het order van den H. Franciscus, als ook een Relikwie de Spongia Domini (= van de spons bij de kruisdood van Jesus) voor mij ontbieden zoude mij zeer aangenaam wezen.

Ik heb vroeger meerdere relikwieën uit Rome ontvangen, en men zet deze alle maar in een kastje, hetgene dan zoo vele transporten, die altijd voor mijne rekening blijven, niet kosten, en kan deze dan hier te Achel laten verzetten.

In vertrouwen dat UDH. wel zult gelieven aan mijne devotie te voldoen en tevens mijne vrijpostigheid ten besten zult duiden teken ik mij met den diepsten eerbied.

Door. Hoog Heer
UDH nederigen Dienaar,
(w.g.) G. Verhoeven, pastoor."

Als echte verzamelaar wist pastoor Verhoeven precies waar bij het verzamelen van relikwieën op gelet moest worden en voor zo iemand zijn "formaliteiten" van groot belang.

Dit kwam ook tot uitdrukking in de zaak betreffende het Altare privilegiatum (= aan het mislezen op zulk altaar zijn bijzondere aflaten verbonden) in zijn brief van 26 mei 1853 aan Mgr. J. Zwijsen (archieff Bisdom).

Uit Rome was bij de bisschop de faculteit voor het Altare privilegiatum (zie vorige brief), bestemd voor pastoor Verhoeven, aangekomen. Zonder er uitdrukkelijk zijn goedkeuring op te zetten, stuurde Mgr. het stuk door naar Veldhoven. Pastoor Verhoeven stuurde de faculteit weer terug met het verzoek aan de bisschop om het stuk te auctori-

ren en te zegelen. Als het een aflat voor hem persoonlijk was geweest, zou hij niets gevraagd hebben, "doch dewijl het hier eenen aflat geld, die localiter (= ter plaatse of aan de plaats gebonden) aan mijne gemeente behoort, zoo is mijn verlangen ook een authentiek bewijs van UDHoogw. goedkeuring te verkrijgen, ten einde mij, zoo bij de visitatie van den zeer Eerw. Heer Deken als voor mijne opvolgers, te kunnen verantwoorden, hiermede mij vervoegende na de Statuta van UDH. tit. XI, art. 23, n. 2." (archieff Bisdom).

In een brief van 14 juli 1855 ging pastoor Verhoeven graag in op een aanbod van de bisschop. Tijdens een bezoek bij de bisschop had deze aan pastoor Verhoeven gezegd, om maar eens te schrijven welke relikwieën hij graag wilde hebben. Hij zocht nu vooral Nederlandse Heiligen, "waarvan ik er maar weinig of geene bezit, zoals de martelaars van Gorcum, Hubertus, Bonifatius etc. en indien UDH. mij eenen kalender (waarschijnlijk is hier bedoeld een lijst van Nederlandse heiligen, waarvan relikwieën te krijgen waren. Het is moeilijk aan te nemen, dat pastoor Verhoeven geen gewone heiligen-kalender gehad zou hebben)kende bezorgen, was ik ineens voorzien.

Ik wil gaarne hiervan de transport van Rome betalen." (archieff Bisdom).

Ook no 1855 is met het bisdom regelmatig en druk gecorrespondeerd over velerlei zaken, maar in al deze brieven wordt nergens meer over relikwieën gesproken. Mogelijk kon monseigneur hem niet meer verder helpen.

Uit het bovengemelde bericht van meester N. Panken weten we, dat de relikwieën in een grote kast waren geplaatst. Misschien is het tegenwoordige reliekenkastje in de sacristie van de kerk een verkleinde kopie. In dat geval moet het een degelijk en mooi uitgestoken stuk meubelwerk geweest zijn. Deze hobby moet pastoor Verhoeven nogal wat geld gekost hebben. De relikwieën kwamen veelal uit Rome, werden door de bisschop geautoriseerd en op de Achelse Kluis in kleine, van glas voorziene, doosjes gezet. Alleen de transportkosten liepen al aardig op.

de grote relikwieënkast gebleven is, is me niet bekend. Zij was persoonlijk eigendom van pastoor Verhoeven en na zijn dood heeft zijn familie de persoonlijke bezittingen geërfd. Mogelijk hebben zij kast met inhoud aan een andere liefhebber verkocht. Het is dus heel goed mogelijk, dat deze relikwieënkast nog bestaat, de vraag is alleen maar, waar ze gebleven is.

De vijftiger jaren lijken me voor pastoor Verhoeven gelukkige en rustige jaren geweest te zijn. Juist in deze tijd kon hij zijn hobby volop uitleven. Kleine zorgen bleven natuurlijk bestaan. In 1847 was Wilhelmus van de Pas benoemd tot kapelaan te Loon op Zand. Hij werd opgevolgd door Henricus Langen, geboortig van Aarle-Rixtel. Op 13 december 1851 schreef pastoor Verhoeven over zijn kapelaan een uitvoerige brief naar Mgr. J. Zwijsen (archieff Bisdom), De pastoor preeft zijn kapelaan om zijn talenten en goede wil. De mensen hadden graag met hem te doen. Hij was echter nogal vlug te familiair en het geld zat bij hem los in de zak. Dit gedrag strookte niet met de priesterlijke waardigheid. Intussen was de kapelaan zich aan het verbeteren

en pastoor Verhoeven stelde voor om hem voorlopig kapelaan in Veldhoven te laten. Ze mochten elkaar wel. De bezorgdheid van pastoor Verhoeven lijkt me aan de scrupuleuze kant. De kapelaan kreeg praktisch geen kans een "verkeerde" stap te doen. Bij bezoeken in de parochie werd hij steeds door zijn pastoor vergezeld. Het was geen waken, maar een bewaken.

De Rekeningen van 1848 tot en met 1854 gaven wel een nadelig saldo te zien (met uitzondering van 1853), maar dat was hoofdzakelijk te wijten aan het aflossen van de schuld. Schuld hebben moet voor pastoor Verhoeven iets ergs geweest zijn en bij de Rekening van 1858 kon hij dan ook met een zucht van verlichting schrijven: "Hiermede is de geheele schuld op de kerk voldaan."

In geldzaken was en bleef pastoor Verhoeven steeds alert en attent. Op 24 november 1851 schreef hij aan Mgr. J. Zwijsen, dat hij in de Statuta (voor het bisdom Utrecht) gelezen had, dat het gebruik om bij het te communie gaan telkens 21 cent te offeren, afgeschaft moest worden. Daar pastoor Verhoeven op goede gronden wel vermoedde, dat dit dan ook in het Bisdom Den Bosch zou gebeuren, wilde hij monseigneur er toch wel even opmerkzaam op maken, dat hij deze gelden (die voor de pastoor bestemd waren) niet kon missen en hij verzocht dus, als het zover was, voor dit verlies van inkomsten op een of andere wijze compensatie te ontvangen (archieff Bisdom). Pas in 1859 werd door Mgr. J. Zwijsen in het Bisdom Den Bosch dit offer bij de communie opgeheven. In plaats daarvan zouden alle communicanten 15 cent per jaar moeten betalen. De kerkmeesters haalden tegen Pasen dit geld op. Als vergoeding voor gedeelde inkomsten ontving de pastoor zeventig gulden uit de kerkekas. In een notitie (te oordelen naar het handschrift meerdere jaren later bijgeschreven) bij de Rekening van 1861 schreef hij: "Ten gevolgen van het supprimeren van de gelden of centen bij gelegenheid van de heilige communie op de communiebank te leggen, is het tractement van pastoor met 70 gl. verhoogd, waarbij de pastoor een verlies had van 'sjaarlijks ruim 30 gulden, dewijl de offer op de communiebank meer als 100 gl. sjaars opbragt, toch dewijl dit geld op de communiebank verhandelend eene groote verstrooidheid gaf, heb ik volgaarne in dit verlies genoegen genomen." (laatste 2 woorden in het origineel dubbel geschreven).

Afgezien dus van deze zorgen om zijn kapelaan en om de inkomsten, waren het gelukkige jaren. Geestelijkerwijze gesproken kwam de parochie goed aan haar trekken. In dit tijdsbestek waren er in Veldhoven twee Jubilee's (= missie, waarbij de bijzondere jubilee-aflaat verdiend kon worden in de eigen kerk, welke aflaat anders alleen maar te verdienen was door een bezoek te brengen aan de kerken in Rome). Driemaal kwam de bisschop of zijn co-adjutor het H. Vormsel in Veldhoven toedienen (1 oktober 1852 Mgr. J. Zwijsen, 14 juni 1855 en 9 september 1859 Mgr. I. Deppen).

Nieuwe bezems vegen schoon, zegt het spreekwoord, en zo schreef pastoor Verhoeven op 8 februari 1851 aan Mgr. H. den Dubbelden, dat het dienstig was, "dat mijne gemeentenaren, die immers nu al omtrent 25 jaar mijne stem gehoord hebben, bij gelegenheid van dit jubilé (in

dit jaar niet doorgedaan, wel in het jaar daarop) eens door andere Eerw. Heeren onderrigt en opgewekt worden." (Deze brief en het antwoord van Mgr. J. Zwijsen, 11 februari 1851, in archief Bisdom.)

(wordt vervolgd)

2. ECHTPAREN VAN CROONENBURG (Kroonenburg, Cronenburg, Croonenborgh) van 1620 tot 1972, genummerd in alfabetische orde der voornamen met ouders en kinderen VAN CROONENBURG.
(door A.B. van Cronenburg, Catharinastraat 40 B, Rotterdam, tel. 010 52 26 51)

(vervolgd)

166. HEYLKEN ARIAENS VAN CRONENBURGH
3-3-1675 te Oirschot
met
Marten Wouters de Gruiter
167. HELENA VAN CROONENBURG
24-1-1819 te Best
met
Johannes Bullens 10-5-1780 Oirschot
V. Paulus Willems van Croonenburg
M. Johanna-Maria Josephs van Roij
168. HELENA VAN CROONENBURG
4-9-1825 te Best
met
Antonius van Rooij 20-5-1788 Best
V. Peter van Croonenburg
M. Cornelia Klompers
169. HELENA VAN CROONENBURG
23-6-1828 te Best
met
Joannes van den Meeracker 12-9-1796 Sint -Michielsgestel
V. Godefridus van Croonenburg
M. Anna Maria Adrianus van Kuyck
170. HELENA VAN KRONENBURG
16-5-1863 te Bostel
met
Peter van Bakel, zoon van Jacobus
van Bakel en Anna Maria Kluytmans
V. Gijsbertus van Kronenburg
M. Johanna Henrica van Straaten
- 29-10-1785 Best
8-3-1830 Oirschot
4-9-1805 Best
t 30-3-1851 Sint-Michielsgestel
20-1-1834 Oirschot

171. HELENA ADRIANA THEODORA MARIA VAN KROONENBURG
18-9-1950 Oirschot
24-6-1971 te Oirschot
met
A.J.M. van Brunschot
V. Adrianus Theodorus Hendrikus van Kroonenburg
M. Wilhelmina Joanna van Rulo
172. HELENA JANS VAN CROONENBORGH 8-1-1708 Best
24-1-1734 te Oirschot
met
Gerit Aerts Mercx
V. Jan Peterg van Croonenborgh
M. Engelken Willems van Kemenae
173. HELENA JANS VAN CROONENBURGH t 6-5-1784 Best
27-4-1766 te Best
met
Joseph Peters van Osch (19-2-1786 te Oirschot
hertrouwd met Jennemie Willems van Rooij)
174. HELENA JOHANNES VAN CROONENBURGH
12-10-1806 te Best
met
Paulus Willem Bullens
V. Johannes Willem van Croonenburgh
M. Willemin Adriaan van de Laak
175. HENDRIKUS VAN CRONENBURG 15-7-1826 Zeelst
7-5-1852 te Zeelst
met
Johanna van Luytelaar 8-8-1824 Zeelst
V. Petrus van Cronenburg
M. Maria van Stratum
kinderen:
Johanna Maria, 6-5-1853
Petrus Johannes, 19-11-1857
Johanna, 19-11-1857
Maghelina, 22-11-1860
Cornelia, 22-4-1863
176. HENRICUS VAN KRONENBURG 20-6-1874 Best
17-11-1899 te Sint-Michielsgestel
met
Jacoba Maria van der Linden
V. Josef van Kronenburg
M. Adriana van den Akker
kinderen: (Sint-Michielsgestel)
Josef Johannes, 14-5-1900
Ludwina Adriana, 30-11-1902
Adriana Maria, 13-12-1903
Johannes Martinus, 15-1-1905
Petronella Henrica, 27-7-1906

Francina Maria, 19-9-1909
Adrianus Cyraphinus, 12-10-1911
Henricus Jacobus, 21-1-1913
Antonius Lambertus, 17-9-1914
Francina Johanna, 27-3-1916
(Woensel, later Eindhoven)
Geertruda Antonia, 10-6-1917
Jacoba Maria, 30-1-1919, t 2-2-1923
Martina Josephina, 31-3-1920

(wordt vervolgd)

3. Gerard van Horne; een correctie en aanvulling.
(door T. Klaversma, Boerhaavelaan 52, Eindhoven)

Met veel belangstelling lees ik steeds de artikelen van Mechelien Spierings - o.a. die in "Brabants Heem", 1976, nr. 3 en 4, en het laatst in "Campinia" april 1977, blz. 45 - die goed gedocumenteerd zijn en telkens interessante gegevens over de middeleeuwse geschiedenis van de Meierij bevatten. In één opzicht maakt zij echter een fout. Zij heeft blijkbaar alle vertrouwen in P.M.F. Goethals, toire généalogique de la maison de Hornes" (Brussel, 1870), en dat is geheel ten onrechte, want hij is zeer onbetrouwbaar. Van die onbetrouwbaarheid heb ik in mijn "De heren van Cranendonk en Eindhoven" (Eindhoven, 1969), blz. 9 en 86, noot 4, een aantal voorbeelden gegeven, terwijl W.M. van den Boel in de "Publications dans le Limbourg" jaargang 1974, blz. 265-286 Goethals helemaal in zijn hemd zet.

Door haar vertrouwen meent de schrijfster, dat Gerard van Horne in 1314 nog met Johanna van Leuven getrouwd was (Campinia 1977, blz. 46). Uit een oorkonde van 1310 in het archief van de abdij Averbode, waarin Gerard heer van Home een schenking aan Keyserbosch doet voor de ziel van zijn vrouw Johanna, en ook uit het betoog van Van den Boel t.a.p. blz. 277, blijkt, dat dit niet het geval was. In "Brabants Heem", jaargang 1976, nr. 3, blz. 89 staat, dat Else van Kleef een halfzuster van haar stiefmoeder Ermgard van Kleef was. Zij was echter haar nicht, zoals H.B. Voort in "De Nederlandse Leeuw", 1973, kolom 168, overtuigend aantoonde. Ook overleed Gerard van Horne vermoedelijk niet in 1333, maar in 1330, terwijl Johanna van Leuven hem Perwys en Gaesbeek niet aanbracht als erfgename van haar vader en broers (blz. 90), want ook dat is een verzinzel van Goethals (zie Van den Boel t.a.p., blz. 275 - 278).

Terecht vermoedt de schrijfster een betrekking tussen Gerard van Horne en Wouter van Oirschot. Een antwoord hierop en op de vraag hoe Gerard van Horne vermoedelijk aan zijn bezit in Hilvarenbeek kwam, hoop ik aan het einde van mijn artikel over de heren van Vught en Oirschot te mogen geven, omdat dit in dit bestek te uitvoerig zou worden.

XII. TOPONIEMEN IN EN OM OERLE IN 1340

In het rijksarchief te Brussel bevinden zich de cijnsregisters der hertogen van Brabant, ook van de dorpen uit onze omgeving. Het oudste aanwezige 'register dateert van 1340.

De cijnsboeken zijn in hoofdzaak lijsten met namen van personen en de bedragen die zij moesten betalen. Een enkele keer wordt een aanduiding gegeven van de gronden, waarover cijns betaald moet worden. De toponiemen, die hierbij genoemd worden in het register van Oerle, vallen binnen het rechtsgebied van het oude Oerle. Deze zijn verzameld in de eerste lijst met de aanduiding hoe dikwijls zij voorkomen.

Wat de persoonsnamen betreft, achternamen zijn er nog heel weinig. Meestal worden de voornamen verduidelijkt met de aanduiding van vader of moeder en dikwijls ook met een toponiem. Wanneer dit een buurtschap binnen Oerle is, duidt het waarschijnlijk aan, dat de betreffende persoon daar woont. Is het een buurtschap buiten Oerle, dan is de betreffende persoon waarschijnlijk daarvan afkomstig. De toponiemen, die aldus in persoonsaanduidingen voorkomen, zijn verzameld in lijst 2, eveneens met de aanduiding hoe dikwijls zij in totaal voorkomen. Dit kunnen dus toponiemen van binnen en buiten Oerle zijn.

Lijst 1 : toponiemen in Oerle

de Bocht - 1
Brake - 1
Broecheven - 1
Herle - 1
Cattenberch - 1
Kersinghe - 1
Kerkeourle - 1
Cnechtsel - 1
Cuelhoven - 1
Meer - 3
Miervelt - 1
Molenven - 1
Pronsheze - 1
Zeelst - 2
Zittert - 2
Sonderwyc - 1
Stabroeck - 1
Stempelsgher Hostat - 2
Vlutten - 2
Woesterbraken - 1

Lijst 2 : toponiemen in of buiten Oerle

Antwerpen - 1
Arendonc - 1
Bekeacker - 1
Beebroec - 2

Bekebroke - 1
Berse - 2
Bladel - 1
Blaertem - 3
Boesdonc - 1
den Bosch - 5
's-Hertogenbosch - 1
Boterwyc - 1
Braken - 3
Broecheven - 1
Bruheze - 1
Desscel - 1
Edenbosghe - 1
Endoven - 3
Ghenpe - 1
Ghestel - 2
Hamont - 1
Hedel - 1
Helzenbroec - 1
Herle - 1
Hodonc - 1
Caudenoven - 1
Cnechtsel - 14
Cobbuuc - 2
Kochoven - 1
Cranenpoel - 2
Cuelhoven - 1
Lytoyen - 1
Meer - 3
Mewen - 1
Miervelt - 1
Mortel - 1
Oerle - 7
Postel - 4
Reppel - 1
Rundonc - 2
Scoet - 1
Zeelst -
Zeist - 2
Zittert - 4
Slipfoert - 1
Sonderwyc - 3
Zonderwyc - 4
Zonne - 1
Steensel -
Stryp - 2
Valgaet - 2
Velthoven - 3
Welthoeven - 1
Vessem - 2

Vlutten - 1
Welpscot - 4
Welstoet - 1
Wyntelre - 1
Wolfhoven - 1 ,
Wolfshovel - 1
Wolfshoven - 1

XIII. DE HEREN VAN VUGHT EN OIRSCHOT IN DE 12de EN 13de EEUW

(door T. Klaversma, Eindhoven)

(vervolg)

3. De heren van Vught in de 12de eeuw

In de vorige aflevering kwam de figuur van Willem van Stapele aan de orde. Thans vraag ik Uw aandacht voor Willem, heer van Vught, van wie ik meen te mogen aannemen, dat hij evenals eerstgenoemde Willem rond 1170 leefde, en voor Daniël, heer van Vught, die omstreeks 1190 in oorkonden wordt genoemd.

In de reeds gememoreerde oorkonde van bisschop Burchard uit 1105 vinden we onmiddellijk na Willem van Stapele (de oude) een Rutger van Wite (Vuite) als getuige. In die van 1134 van bisschop Andreas: een Burchard van Withe (Vuithe), vlak nd getuige Walter van Stapelo en vóór Herman van Mirlaer (Meerlo in Noord-Limburg), welke laatste weer gevolgd wordt door Gelderse of Zutphense edelen (1). Dat met Rutger en Burchard heren van Vught kunnen zijn bedoeld, vindt steun - alhoewel geen doorslaggevend bewijs - in de volgende feiten. 1) Omstreeks 1200 wordt Vught in de oorkonden geschreven als Wght, Wtte, Uuhcte, Uucht (zie hierna). 2) Het optreden als getuigen in Utrechts-Gelderse oorkonden behoeft wat deze beide personen betreft geen bevreemding te wekken, want een eeuw later blijkt ook Boudewijn, heer van Vught, een Gelders leenman te zijn. Pas omstreeks 1232 raakt Gelre zijn reeds lange tijd bestaande invloed in Peelland (2) en de Kempen definitief kwijt. Bovendien heeft de Utrechtse Sint-Paulusabdij de halve opbrengst van de tol en van de munt te Vught bezeten, en dit kan tot leenverhoudingen met Utrecht geleid hebben (3). 3) Als men aanneemt, dat Withe gelijk is aan Vught, staat Burchard's naam tussen de namen van twee naburige edelen.

In tegenstelling tot deze Rutger en Burchard, mogelijke heren van Vught, komt - voor zover mij bekend - heer Willem van Vught in geen enkele oorkonde voor, tenzij hij identiek is met Willem van Uctene, genoemd in een stuk van 1173 in het archief van de abdij van Postel. Meestal neemt men aan, dat met deze man een Willem van Ochten wordt bedoeld. Maar Gijsseling in zijn Toponymisch Woordenboek twijfelt hieraan, en dat is te begrijpen, want Ochten werd in 1200 Ofte, in 1203 Hogte gespeld (4). Vught wordt in het Oirschotse jaargetijdenboek gespeld: Vochte, Wochte, Uucht, Uocht; in Postelse oorkonden:

(Daniël de) Utte (1222, 1224) (5); in andere: Uuhcte (1250) (6), Uucht (1232) (7). Ook had Willem van Uctene met Bertha van Brecht het "dominium" over een bos in Bladel. Dit lijkt méér dan bij een "van Ochten" te passen bij de heren van Vught, die vanouds rechtspraak in de Kempen uitoefenden (8), en die als - naar mijn mening - halfheren van Oirschot ook bezit in Bladel zullen hebben gehad. Immers: het Oirschotse kapittel bezat het patronaatsrecht van de kerk van Bladel alsmede een aantal tienden aldaar, en ook kom ik in dit verband nog eens terug op de in de vorige aflevering genoemde Postelse oorkonden van 1219.

Dit alles, gecombineerd met het feit, dat een Willem, heer van Vught heeft bestaan, die in de 12de eeuw moet hebben geleefd, doet de vraag rijzen, of we voor Uctene niet Vught moeten lezen. Te meer omdat een Willem van Ochten in de 12de eeuw uit geen enkele andere oorkonde of kroniek bekend is. Het stuk van 1173 is overigens niet origineel, zodat een verschrijving kan hebben plaatsgevonden. Als aan Den Bosch stadsrechten worden verleend, is een Daniël van Fughte getuige van hertog Hendrik I; omdat deze Daniël vóór Willem, graaf van Megen, staat, zal hij toen heer van Vught zijn geweest en niet een of ander familielid van de heer (9). Helaas is het mijns inziens onmogelijk, op grond van de getuigenlijst uit te maken of die stadsrechten in 1185 - zoals de traditie wil - of een tiental jaren later - dus rond 1200 - verleend zijn (10), en daardoor is ook een nauwkeurige chronologische plaatsing van Daniël, heer van Vught, niet mogelijk.

Overigens kan in beide gevallen Daniël, heer van Vught, de man zijn geweest van Agnes, vrouwe van Vught, moeder van Boudewijn, heer van Vught. De beide laatsten komen, zoals we zagen, als eerste lekengetuigen voor in de reeds vermelde oorkonde van 1219, waarin Hildegondis van Bladel met haar drie zoons - Diederik, Walter en Gerard - een stuk land onder Bladel aan het klooster te Postel afstaat. Ook zijn daar getuigen enkele kanunniken van het Oirschotse kapittel, van welke instelling het stuk grond afhangt. Het kapittel keurt de overeenkomst goed, die tot stand is gekomen, na onenigheid tussen beide partijen. De getuigenlijst eindigt met de reeds genoemde vrouwen (dominae) van Stapelen: Jutta en Petronilla (11).

Noten:

1. Aangenomen mag worden, dat de namen van de getuigen door de verwalser uit echte oorkonden van omstreeks 1105 en 1134 zijn overgenomen, zodat Rutger de Wite en Burchard de Withe omstreeks die tijd hebben geleefd, evenals Willem van Stapelo (1105) en Walter van Stapelo (1134). Aldus een vriendelijke mededeling van mr. dr. W. de Vries te Vught. Zie ook zijn dissertatie "De opkomst van Zutphen", 1960, waarin over deze falsaverhandeld wordt.
2. P. Bondam, Charterboek van Gelre, blz. 383
Het graafschap Roda komt in 1231 aan Brabant.
In 1232 moet Boudewijn van Vught de helft van Vught aan de hertog afstaan, met uitzondering van datgene van Vught wat Boudewijn van

de graaf van Gelre in leen heeft, enz. (ARA Brussel, archief Rekenkamers 1)

3. A.C.F. Koch, Oorkondenboek van Holland en Zeeland I, blz. 151: "et in Fuhthe dimidium thelonei et monete".
4. Sloet, Oorkondenboek van Gelre I, nr. 401
5. Archief Postel, Oorkonden van Diederik heer van Ghore en Diederik heer van Altena
6. J. de Fremery, Supplement oorkondenboek van Holland en Zeeland, nr. 111
7. ARA Brussel, Archief Rekenkamers 1
8. ARA Brussel, Archief Rekenkamers 1
9. H.P.H. Camps, Twee teksten van het stadsrecht van Den Bosch; Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis, deel XXI, blz. 468
10. De getuigen komen, met uitzondering van Walter van Holthem - en Daniël van Vught, die verder in geen enkele oorkonde vermeld wordt - ook in de oorkonden van hertog Hendrik rond 1200 voor. De Walther van Holthem van 1144 en 1159 is waarschijnlijk niet dezelfde als die van 1179 (Camps heeft de gedachte geopperd, dat deze twee Walthers mogelijk dezelfde persoon zijn), want tussen hen komen Riczo en Gocelinus van Holthem voor als getuigen in de oorkonden van Godfried III (Analectes ecclesiastiques de Belgique, deel 24, blz. 213; en archief Averbode, oorkonde van 1166)
11. Archief abdij Postel

(wordt vervolgd)

XIV. ARCHIVALIA AANGAANDE DE OUDE KEMPISCHE GILDEN

(vervolg)

16. REGLEMENT VAN HET SINT-AMBROSIUS-BIJENGILDE TE OIRSCHOT

(slot)

43.
En indien dusdanige oppositie teegens d'overheeden deeser broederschap soo verre ging, dat deselve gevoigt wierd door scheltwoorden, injuriën, drijgementen, sal dien broeder verbeuren drie rijxdaalders, te verdijlen een derde voor deese sociëttijt, een derde voor den armen en een derden voor den heere officier aan wien sulks sal worden aangegeven.

44.
Indien de broeders onder malkanderen eenige woordenwisslingen mogten hebben, en dat den een teegens den anderen eenige scheldwoorden sey-

den, soo sal denselve telkens verbeuren seeven stuyvers ten behoeven der confrerie, om daardoor verdere rusie voor te kooroen.

45.
Soo een of meerder der broeders ofwel iemande der proosten onder malkanderen sig kwaame te kwetsen of met swaarder hand te slaan, so sal sulks terstond aan den heere officier moeten worden aangegeeven, om deselve na placaten van den lande te straffen, en sal een dusdanige daarenbooven aan de sociëttijt verbeuren en moeten geeven eene bijestok weegende agtentwintig pond die geregt is.

46.
Soo iemande voor een tweede reyse rusie zoekt en iemant der proosten of broeders kwetst of met swaarder hand slaat, sullen deselve voor altoos deese broederschap moeten verlaaten, blijvende als art. agtien henne bije-eym gelijk meede alle andere voordeelen ten profijten deeser sociëttijt.

47.
Wanneer de broederschap vergadert op den ordinaire Ambrosiusdag, den seevende december van ieder jaar, ofwel op andere, extraordinaire (langen door den president en proosten belegt, om gelaagen te verteeren, ook om maaltijden bij te woonen, sal niemand meeder moogen meebrengen dan één persoon voor sijn privé-rekening, maakende aldus een paar.

48.
Den president, proosten en griffier sullen egter wanneer deese broederschap sal tesaamen ordinaire of extraordinaire eeten, eenige fatsoenlijke gasten moogen nodigen.

49.
Soo meenigmaal als deese confrerie, 'tsij in het geheel of hetsij ten deelen, eens bij elkanderen komt om een ordentelijke vrolijke bijeenkomst te hebben, sal het aan een ygelijk der broeders vrey staan om in de sociëttijkamer t'introduceeren en in het geselschap te brengen fatsoendelijke lieden, mits dat soodanige broeder sal instaan en repondeeren voor het gelag en goed gedrag van dien hij sal meebrengen, en daarenbooven telkens ten behoeven deeser sociëttijt betaalen twee stuyvers.

50.
Soo iemand der broeders de geincureerde boetens en poenalitijten in dit reglement gemeld onwillig was te willen voldoen, ofwel aan eeniger deeser articulen t'obedieeren, soo sal hierover vergaderinge belegt worden in dewelke een dusdanige sig sal moogen adresseeren en ook vergenoegd sal moeten weesen met de deciesie en uytpraak der president en proosten, sonder het minste appèl of teegenseggen, alsoo deselve over alles hetgeene deese broederschap betreft de plano moeten oordeelen, en selfs soodaanig, dat alsulke ongehoorsaamen deese sociëttijt geheel kan ontsegt worden, blijvende sijn beyestok als art. agtien aan de confrerie beneevens alle derselver voordeelen.

51

Van alle de poene, breuken en boetens in dit reglement gestatueert sal niemand vrij weesen, nog bij compositie of verminderinge, 't en waare om gewigtige reedenen waarvan de decisie sal weesen aan den opperproost en, proosten.

52.

Indien den president, eenige der proosten, den griffier ofwel iemande der broeders sig ooyt of ooyt kwaamen te beswaaren over eenige artikelen in dit reglement gemaakt of nog te maaken, ofwel hetselfde wilde sien amplieeren met één of meerder articulen ofwel in eenige articulen veranderinge wilde hebben tot profijit en nutte deeser sociëtiijt, sal daarvan behoorlijke kennisse moogen geeven aan den opperproost, die vergadering der proosten naa bevinding van saaken sal laten beleggen om over die veranderinge te resolveeren.

53.

Wanneer den president, proosten en griffier vergadert sijn in het huys alwaar de sociëtiijtskaamer is, en sulks in een appart vertrek, sal niemand der broeders daar in bij d'overheeden moogen koomen alvorens sig te hebben laten aanmelden, op de boete van seeven stuyvers voor ieder broeder te verbeuren ten behoeve deeser sociëtiijt.

54.

Van alle voorkomende saaken in deese confrerie, onder wat benaminge die ook mogte weesen en in deese niet uytgedrukt, sal de decisie en uitspraak weesen aan den opperproost en proosten sonder oppositie van iemande, op de boete als art. tweeënveertig is geordonneert.

55.

Soo wanneer den opperproost en proosten om gewigtige reedenen noodig mogte oordeelen, de sociëteytkamer en huys alwaar deese broederschap vergaadert te veranderen, sal sulks aan d'overheeden altoos vrij staan, en tot vergaaderinge moogen neemen een ander bekwaame huysinge of vertrek, sonder teegenseggen van iemand.

56.

Indien iemand der broeders ofwel der overheeden eenige merkelijke bedenkelijkheeden hadden dat het huys alwaar deese confrerie vergaadert om noodsaakelijke reedenen behoorde verlaaten te worden, soo sal het aan soodaanige vrij staan daarvan kennisse te geeven aan den president, die dan vergadering sal beleggen om daarover te delibereeren en te resolveeren.

57

Om des te meer luyster aan deese sociëtiijt te geeven is geresolveert, een ordre tot teyken deeser broederschap te laten maaken.

58.

Deese ordre sal bestaan in een silvere plaatjen ter groote van een gulden, waarop gegraveert sal worden een bijkorff en een Ambrosius, en daaronder sal staan: 'liet welweesen der bijen".

59.

Aldus sullen ses plaatjens, ieder met een oogje, ten lasten deeser sociëtiijt gemaakt worden en altoos in een doos bij den griffier bewaart worden.

60.

Deese plaatjens sullen door de regeerende proosten ieder in der tijd op haar borst in een knoopsgat aen een geel zijde lintjen gedraagen worden, telkens als sij vergaadert bennen, op een boete van twee stuyvers.

61

Den president sal een dito ordre moeten draagen op een gelijke boete, en sal sijn plaatjen selfs moeten bekostigen, en sal moeten weesen met een kroontje tot onderscheyt.

62.

Gelijk meede den boekhouder sijn ordre selfs sal moeten bekostigen, omdat den president en griffier ad vitam bennen.

63

En op huyden den agtsten maart 1700 sesensestig extraordinaire vergaderinge door den heere opperproost belegt sijnde, soo bennen ten overstaan der proosten alle de boovengeschreeve articulen, in dit boek op behoorlijk seegel geschreeven, aan ons een- en andermaal voorgeleesen, en verclaaren wij ondergeschreeven deselve alle gelijk die sijn te laudeeren en t'approveeren. En tot meerder bevestiging van dien beloven wij, deselve te sullen naarkoomen; versoekende aan den heere president en proosten deese onse genoome resolutie te laaten sien aan den hooggebooren heer Carel Hendrick Jacob baron Sweerts de Landas, erfpledemaat des H. Roomschen Rijcks, ridder der Frankischen Kreits, scheepen en raad der hoofdstadt 's-Bosch, drossart en houtvester der vrije heerlijkheid van Oirschot, etc. etc., offwel daar sij lieden te raade sullen vinden omme hetselve te examineeren en te ratificeeren. Aldus bij ons geteekend binnen Oirschot op dato als voorschreeven.

(Volgen de handtekeningen der leden van het bijenhoudersgilde. De lijst van handtekeningen is in feite een ledenlijst, die tot ongeveer 100 jaar na de oprichting is aangevuld.)